

Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

**SÜSTLAVAHETUSTEENUSE KÜLASTAJATE
HIV-iga SEOTUD RISKIKÄITUMINE JA TEADMISED**

Esma- ja korduvklientide andmete võrdlev analüüs 2010

Merily Murd, Aire Trummal

Tallinn 2011

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	3
2. ÜLEVAADE ANDMETE KOGUMISEST	4
Valim ja andmete kogumine	4
Küsitletute struktuur.....	4
Andmete analüüs.....	5
3. 2010. AASTA NÄITAJAD JA AASTATE VÕRDLUS	6
Sotsiaaldemograafilised näitajad	6
Narkootikumide süstimine	7
Süstlavahetuse külastamine	8
Teadmised	11
Riskikäitumine süstimisel	11
Seksuaalkäitumine	13
Riskirühmad.....	15
HIV-testimine	16
4. ERINEVUSED SOTSIAAL-DEMOGRAAFILISTES LÕIGETES	16
Erinevused soo lõikes	16
Erinevused vanuse lõikes.....	17
Erinevused rahvuse lõikes.....	20
Erinevused piirkondade lõikes.....	21
5. ATK KORDUVKÜLASTAJATE NÄITAJAD	25
KOKKUVÕTE.....	28

1. SISSEJUHATUS

2010. aastal teostati kaheksandat aastat järjest süstlavahetuspunktide esma- ja korduv-külastajate küsitlemist, et selgitada antud teenust kasutavate süstivate narkomaanide teadmiste taset, süstlavahetuspunktide külastamisega seonduvat ning riskikäitumise taset süstimisel ja seksuaalelus. Esimene mõlema kliendigrupi küsitlemine ja võrdlev analüüs toimus 2003. aastal.

Süstlavahetuse teenuse raames jagatakse narkomaanidele süstlaid, nõelu, nahapuhastuslappe, kondoome ja infomaterjale, pakutakse nõustamist nakkushaiguste, riskikäitumise ja narkomaaniaga seotud teemadel. 2010. aastal teostas mõlema kliendigrupi anketeerimist kolm mittetulundusühingut (MTÜ):

- Narva Narkomaanide ja Alkohoolikute Rehabilitatsioonikeskus “Sind ei jäeta üksi” (edaspidi NNARK) Ida-Virumaal, 10 süstlavahetuspunkti (SVP) Ida-Virumaa erinevates linnades;
- MTÜ “Me aitame Sind” (edaspidi MAS) Ida-Virumaal, 6 SVP-d Kohtla-Järvel;
- Convictus Eesti (edaspidi CE) Tallinnas, 5 SVP-d.

Aastatel 2003-2009 küsitlemises osalenud AIDS-i Tugikeskus (edaspidi ATK) 2010. aastal esmakülastajatelt ankeete ei kogunud; ankeete täitsid siiski korduvkülastajad. Süstlavahetuse esmakordseid külastajaid anketeeritakse pidevalt ning korduvklientidelt kogutakse andmeid kuu aja jooksul kord aastas. Esmakliente küsitleti 21 süstlavahetuspunktis ning raportis on esitatud 794 inimese andmed. Korduvklientide anketeerimisel osales 16 SVP-d ning kokku on analüüsis kasutatud 377 vastaja andmeid. Järgnevas tabelis on esitatud nelja organisatsiooni teenuste mahud 2010. aastal.

Tabel 1: Organisatsioonide teenuste mahud 2010. aastal

<i>Org.</i>	<i>esma- klientide arv</i>	<i>külastuste arv kokku</i>	<i>jagatud süstalde arv</i>	<i>vastu võetud kasutatud süstalde arv</i>	<i>jagatud kondoomide arv</i>
NNARK	577	50 460	688 033	316 130	18 276
MAS	114	49 289	768 231	563 401	212 333
CE	276	29 069	458 671	355 574	55 246
ATK	663	19 244	299 218	238 894	36 308
Kokku	1 630	148 062	2 214 153	1 473 999	322 163

2. ÜLEVAADE ANDMETE KOGUMISEST

Valim ja andmete kogumine

Süstlavahetuspunktide esmakülastajatena küsitleti kõiki süstivaid narkomaane (SN), kes tulid SVP-sse esimest korda ning olid nõus ankeedile vastama. Küsitlemist teostasid kolm organisatsiooni (NNARK, MAS, CE) 21-s SVP-s. Käesolevas raportis on kasutatud esmakülastajate andmeid, mis on kogutud perioodil jaanuar-november 2010. Eelmistel aastatel on esmakülastajate küsitlemist pidevalt teostanud ka ATK; 2010. aastal oli organisatsiooni otsuseks seda mitte teha.

Korduvkülastajate küsitlemist teostati 1-29 novembril 2010. Selleks koostati iga küsitluses osaleva SVP jaoks eraldi kvootvalim. Valimimahtude arvutamisel MTÜ-de lõikes võeti aluseks 2010. aasta esimese poolaasta kliendikaardiga korduvkülastajate arv. Valimi soolis-vanuselise struktuuri koostamisel arvestati anketeeritud esmakülastajate soolis-vanuselise koosseisuga MTÜ-de lõikes 2010. aasta esimesel poolaastal. Andmete kogumisel loeti korduvkülastajaks kõik süstivad narkomaanid, kes oma ütluse alusel või SVP töötajale teadaolevalt olid süstlavahetust varasemalt külastanud vähemalt ühel korral.

Korduvkliendide küsitlemist teostasid neli teenuseosutajat (k.a. ATK), kuid korduvkülastajate väikese hulga tõttu osades punktides kõiki SVP-sid ei kaasatud. Anketeerimises osales kokku 16 SVP-d, sh 5 Tallinnas ja 11 Ida-Virumaal. Iga SVP küsitles oma küsitluskava alusel, kuhu oli märgitud küsitletavate vajalik arv soo ja vanusrühmade lõikes. Enne korduvkülastajate küsitlemise algust jagati vastavate SVP-de töötajatele välja küsitlemise kava, juhend ja ankeedid. Eesmärgiks oli küsitleda 400 korduvklienti. Valimimahud organisatsioonide lõikes olid järgmised: NNARK – 103, MAS – 91, ATK – 88 ja CE – 118. Andmete kogumine toimus nii esma- kui korduvkülastajate puhul isetäidetava ankeedi alusel. Esmakülastajate ankeet koosnes 15 küsimusest ja korduvkülastajate oma 23 küsimusest. Mõlemat anketeerimist teostasid SVP-de töötajad. Ankeedid on välja töötatud Tervise Arengu Instituudi ja süstlavahetuse teenust osutavate organisatsioonide koostöös.

Küsitletute struktuur

2010. aasta üheteistkümne kuu jooksul küsitleti kokku 794 esmakülastajat, mis on ligi kaks kolmandikku kõigist antud perioodi uutest klientidest kolmes organisatsioonis (n=1241). Küsitletute hulk organisatsioonide lõikes on toodud tabelis 2. Kõik täidetud ankeedid olid analüüsiks sobivad.

Tabel 2: Küsitletud esmakliendid teenuseosutajate lõikes

<i>Organisatsioon</i>	<i>küsitletud esmakliendid</i>		<i>kõik esmakliendid</i>		<i>esmaklientidest anketeeritud</i>
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>%</i>
CE	252	31,7	550	44,3	45,8
NNARK	448	56,4	577	46,5	77,6
MAS	94	11,8	114	9,2	82,5
Kokku	794	100,0	1241	100,0	64,0

Korduvkülastajate küsitlemise perioodil koguti andmeid 374 narkomaani kohta. Küsitletute struktuur erineb mõnevõrra planeeritud valimist. Neljast organisatsioonist kolm (v.a. ATK) on siiski küsitluskavast piisavalt kinni pidanud ning esma- ja korduvkliendide sooline ning vanuseline struktuur ei erine statistiliselt olulisel määral (vt. Tabel 3).

Tabel 3: Küsitletud korduvkülastajate soolis-vanuseline struktuur võrreldes kvootvalimiga, n

Organisatsioon	Vanusrühm	mees		naine		kokku	
		valim	tulemus	valim	tulemus	valim	tulemus
ATK	kuni 19-aastased	7	1	2	2	9	3
	20-24-aastased	17	12	3	4	20	16
	25-aastased ja vanemad	40	35	19	4	59	39
CE	kuni 19-aastased	11	11	5	7	16	18
	20-24-aastased	16	17	7	7	23	24
	25-aastased ja vanemad	57	58	22	22	79	80
NNARK	kuni 19-aastased	16	14	5	8	21	22
	20-24-aastased	30	30	12	12	42	42
	25-aastased ja vanemad	32	32	8	7	40	39
MAS	kuni 19-aastased	21	21	4	4	25	25
	20-24-aastased	30	30	11	11	41	41
	25-aastased ja vanemad	19	19	6	6	25	25
Kokku		296	280	104	94	400	374

Hallil taustal on märgitud erinevused valimi ja küsitlustulemuste vahel

Ühe ATK külastaja ankeedis oli sugu märkimata ja kahe ankeedis oli vanus märkimata

Andmete analüüs

Põhiliselt on andmeid analüüsitud esma- ja korduvkülastajate lõikes. Oluliste erinevuste puhul on andmed esitatud ka soo, vanus- ja rahvusgruppide, piirkondade ning teenust osutavate organisatsioonide lõikes.

Vanusgruppide kaupa analüüsi teostamiseks on vastajad jaotatud kolme gruppi:

- 1) kuni 19-aastased
- 2) 20-24-aastased
- 3) 25-aastased ja vanemad

Rahvuse alusel andmeid analüüsides on vastajad jagatud kahte gruppi:

- 1) eestlased
- 2) mitte-eestlased (venelased ja muude rahvuste esindajad)

Piirkondade lõikes on vastajad teenuseosutajate asukoha alusel jaotatud kaheks:

- 1) Tallinn (CE kliendid)
- 2) Ida-Virumaa (NNARK ja MAS-i kliendid)

Kuna ATK küsitles üksnes korduvkülastajaid, on nende andmed esitatud eraldi alapeatükis ning esma- ja korduvkülastajad ning küsitlusaastaid võrreldakse kolme organisatsiooni andmete põhjal.

SVP esma- ja korduvkülastajate küsitlemist on läbi viidud seitsmel korral alates 2003. aastast. Aastate lõikes andmeid analüüsides tuleb silmas pidada, et CE puhul teostati korduvkülastajate küsitlemist esimest korda 2004. aastal, sest organisatsioon alustas süstlavahetusega 2003. aasta oktoobris.

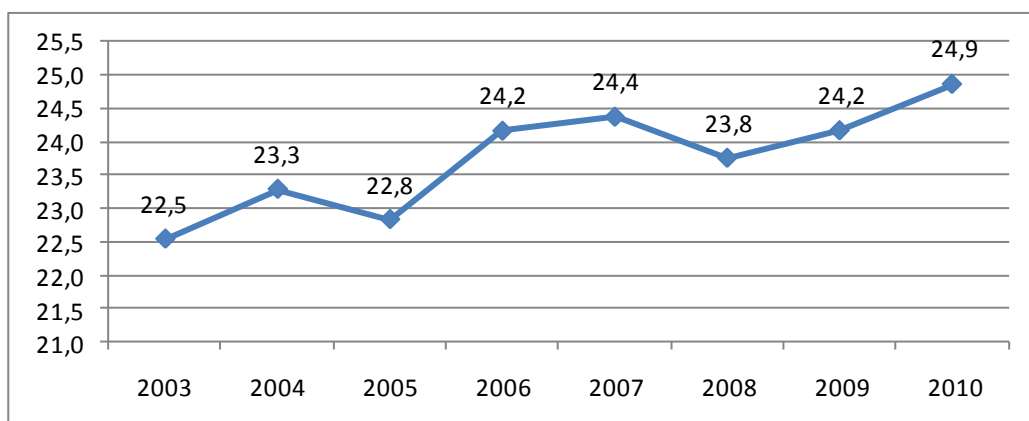
Andmeanalüüsis on kasutatud statistilise andmetöötluse paketti SPSS16.0. Andmete kirjeldamiseks kasutatakse tunnuste jaotust, mis on välja toodud sagedustabelitega ning keskmist näitajat. Mitme tunnuse ühisjaotusi on kirjeldatud risttabelite abil. Gruppide-vaheliste erinevuste hindamiseks on kasutatud χ^2 - ja t-testi. Erinevus loeti oluliseks, kui olulisuse nivoo $\alpha \leq 0,05$.

3. 2010. AASTA NÄITAJAD JA AASTATE VÕRDLUS

Sotsiaaldemograafilised näitajad

Kolmveerandi (74%) nii esma- kui kordvükülastajatest moodustavad mehed (kordvükülastajate valim on koostatud vastavalt esmakülastajate soo ja vanuse jaotusele) ning enamik SVP klientidest on mitte-eestlased. Esmaklientide seas leidub eestlasi 13% ning venelasi 82% jagu, kordvükülastajate hulgas on eestlaste osakaal 7% ning venelaste näitaja 88%. Muust rahvusest külastajad moodustavad mõlemast kliendigrupist 5%. Esmaklientide seas on kokku 32 muu rahvuse esindajat; nendest 10 ukrainlast, 5 soomlast, 5 valgevenelast, 3 tatarlast, 2 sakslast, 2 grusiini ning üks armeenlane, lätlane, leedulane, poolakas ja mustlane. Kordvükülastajate seas on 15 muust rahvusest klienti; nende hulgas 5 ukrainlast, 3 valgevenelast, üks lätlane, armeenlane, bulgaarlane, soomlane, tatarlane, moldoovlane ja juut.

Esmaklientide vanus on alates 2008. aastast järk-järgult kasvanud (vt. Joonis 1). Alaealisi leidub 2010. aastal esmaklientide seas 3% (n=26) ning kordvükülastajate seas samuti 3% (n=8), noorim külastaja on 10 ja vanim 49-aastane. Tabelis 4 on toodud esmaklientide soolis-vanuseline koosseis.

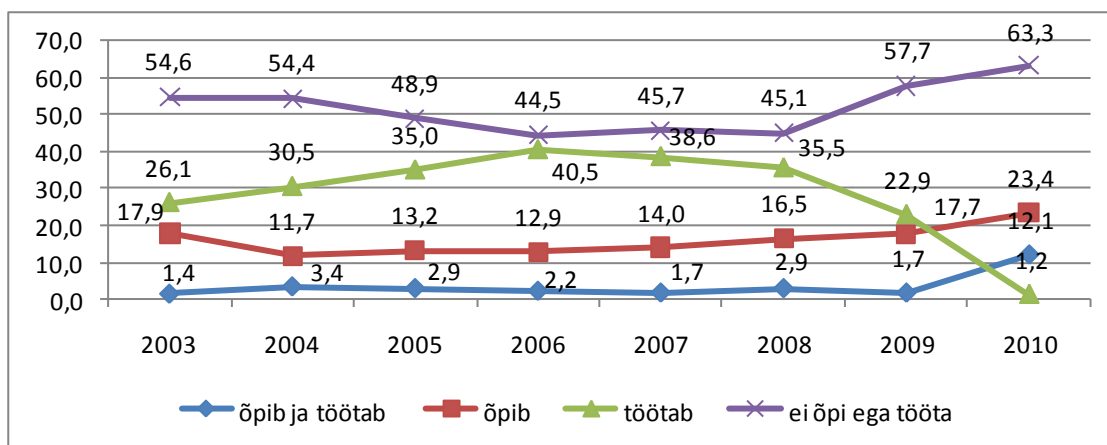

Joonis 1: Esmaklientide keskmine vanus küsitlusaastate lõikes

Tabel 4: Esmaklientide soolis-vanuseline koosseis

Vanusrühm	mees		naine		kokku	
	n	%	n	%	n	%
19-aastased ja nooremad	97	16,8	33	16,3	130	16,7
20-24-aastased	225	39,1	80	39,6	305	39,2
25-aastased ja vanemad	254	44,1	89	44,1	343	44,1
Kokku	576	100,0	202	100,0	778	100,0

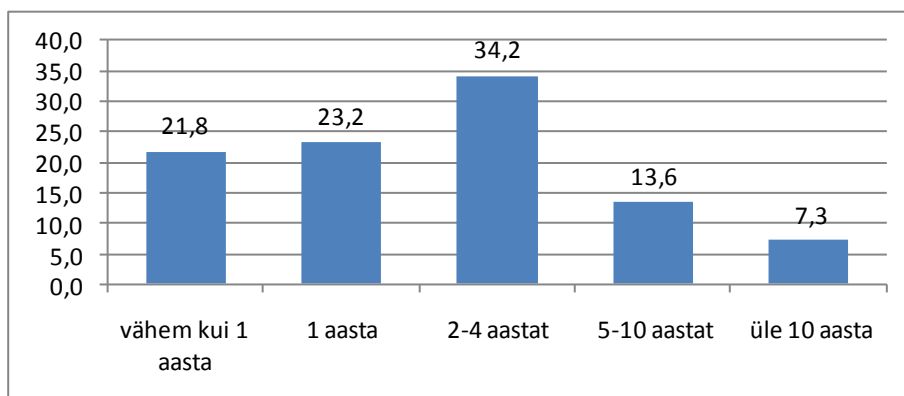
Eelmise küsitlusaastaga võrreldes on muutus toimunud ka SVP esmaklientide tegevusalades. Nimelt on töötavate klientide osakaal kahanenud üle viiendiku, samas on kasvanud korruga õppivate ja töötavate klientide hulk. Ainult õppivaid külastajaid on 2010. aastal 23% ning nende osakaal, kes ei õpi ega tööta on viimase kahe aasta jooksul suurenenud ligi viiendiku võrra. Töötavate narkomaanide osakaal vähenes ja töö/õppimisega seotute osakaal suurenes ka 2009. aastal võrreldes eelmise küsitluskorraga (vt. Joonis 2).

Joonis 2: Esmaklientide tegevusalad küsitlusaastate lõikes, %

Narkootikumide süstimine

Narkootikumide süstimise perioodi kohta küsiti esmakülastajatelt ning süstitavate narkootikumide kohta korduvkienditelt. Üle kolmandiku esmaklientidest on uimasteid süstinud kaks kuni neli aastat, veidi üle viiendiku on seda teinud vähem kui aasta ning umbes neljandik ühe aasta jagu. Enne esimest SVP külastust on viis või enam aastat süstinud 21% narkomaanidest (vt. Joonis 3). Varasemate küsitlusaastatega võrreldes on vähenenud 5-10 aastat süstinute hulk. 2007. aastal oli selliseid kliente 24%, 2008. ja 2009. aastal 19% ning 2010 14% jagu.

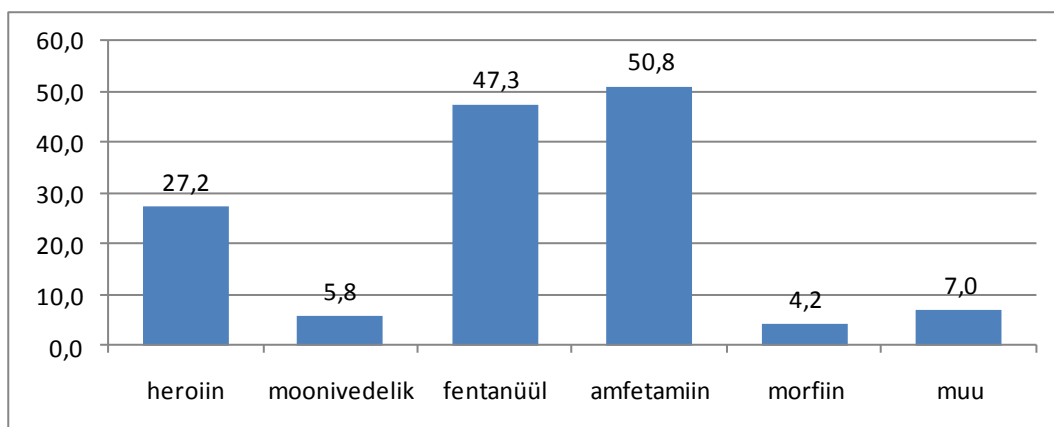

Joonis 3: Esmakülastajate narkootikumide süstimise periood, %

56% korduvkienditelt süstib uimasteid üks kord päevas või sagedamini, 24% süstib mõni kord nädalas ning 20% teeb seda kord nädalas või harvem. Eelmise küsitlusaastaga võrreldes olulisi muutusi ei toimunud.

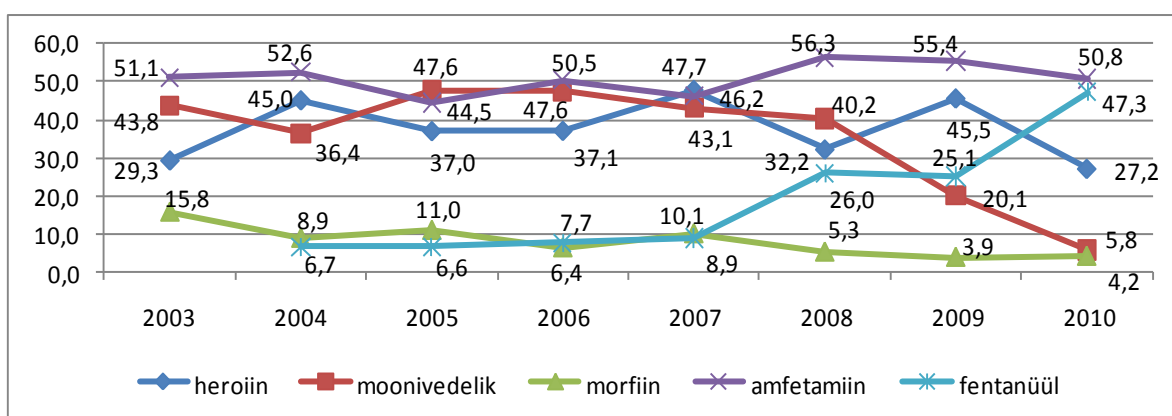
Kõige enam on korduvkülastajad küsitlusele eelnenud nelja nädala jooksul süstinud amfetamiini ja fentanüüli – seda märgivad umbes pooled vastajad. Veidi üle neljandiku tarvitas heroini (vt. Joonis 4). „Muu“ vastuse valinud kirjutasid järgmisi täpsustusi: kanep (n=4), dimedrol, sudafed, metadoon, metamfetamiin (kõigi puhul n=2), ecstasy, kokaiin, rahustid (n=1).

Mitut narkootikumi süstib 33% korduvkülastajatest; neist enamik (80%) süstib kahte, 14% kolme, 4% nelja ning 2% viit erinevat uimastit. Enamlevinud uimastikombinatsioonid on amfetamiin ja fentanüül (10% korduvkienditelt, n=31), heroiin ja fentanüül (5%, n=16) ning heroiin ja amfetamiin (4%, n=13).

Joonis 4: Korduvklientide seas viimase 4 nelja nädala jooksul süstitud narkootikumid, %

Alates 2008. aastast on väga tugevalt vähenenud moonivedeliku süstimine. Lisaks fentanüüli suurenenud kättesaadavusele on see 2010. aastal ilmselt seotud ka asjaoluga, et kui 2008-2009. aastal teostati korduvkülastajate anketeerimist poolt septembrist poole oktoobrini, siis 2010. aastal novembris, ehk ka ajaline erinevus võib mõjutada moonivedeliku kättesaadavust küsitlusperioodil. Eelmise küsitlusaastaga võrreldes on langenud heroiinitarvitajate osakaal. Fentanüüli süstinud külastajate hulga kahekordistumine on seotud ka asjaoluga, et 2010. aasta ankeedis oli esimest korda võimalik fentanüüli eraldi vastusevariandina valida. Eelnevatel aastatel märkisid vastajad selle ise variandi „muu“ alla täpsustavalt juurde.

Joonis 5: Korduvklientide seas viimase 4 nädala jooksul süstitud narkootikumid küsitlus-aastate lõikes, %

Süstlavahetuse külastamine

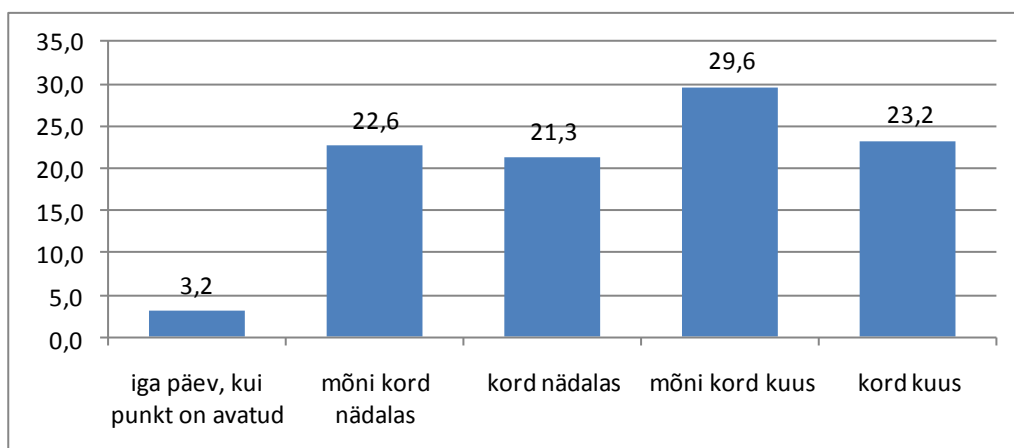
81% esmakülastajatest sai SVP kohta infot sõpradelt või tuttavatelt, 17% infomaterjalidest, 12% avastas ise juhuslikult ning 4% sai infot muudest allikatest.

43% korduvkülastajatest on punkte külastanud kauem kui kaks aastat, 32% üks kuni kaks aastat, 17% jagu on SVP-des käinud pool aastat kuni aasta ning 8% vähem kui pool aastat. Alla kuue kuu punkte külastanud klientide osakaal on võrreldes 2009. aastaga langenud (15% 2009. aastal). 6-kuulise kuni aastase külastusstaažiga klientide osatähtsus muutus 2008. aastal. 2008. aastal oli sellise külastusperioodiga kliente 27%; 2009. aastaks oli nende osatähtsus kahanenud 14%-ni. 2010. aastal eelneva küsitlusaastaga võrreldes statistiliselt olulist muutust aset ei leidnud.

47% korduvklientidest külastab punkte vähemalt kord nädalas, sh 3% teeb seda iga päev, kui punkt on avatud. 53% klientidest külastab punkte üks või mõni kord kuus (vt. Joonis 6). Eelmise

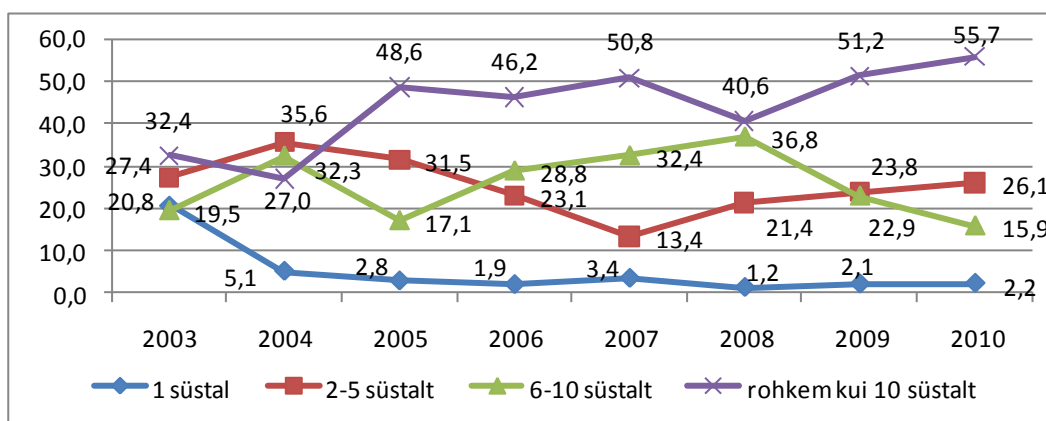
küsitlusaastaga võrreldes on vähenenud üks kord nädalas külastajate hulk (2009. aastal 35%, 2010. aastal 21%) ning kasvanud üks kord kuus punktis käijate osakaal 9%-lt 23%-le.

Joonis 6: Korduv klientide SVP külastamise sagedus viimase 4 nädala jooksul, %

Igapäevased süstijad külastavad punkte tihemini. Viimase nelja nädala jooksul on iga päev süstivatest klientidest vähemalt kord nädalas punkte külastanud 57% ning harvem süstijatest 35%. Külastuse käigus saadud süstalde kogus vastavalt süstimise sagedusele oluliselt ei erine (kui vaadata igapäevaseid vs harvemini süstijaid ning üle 10 vs alla 10 süstla saanud külastajaid).

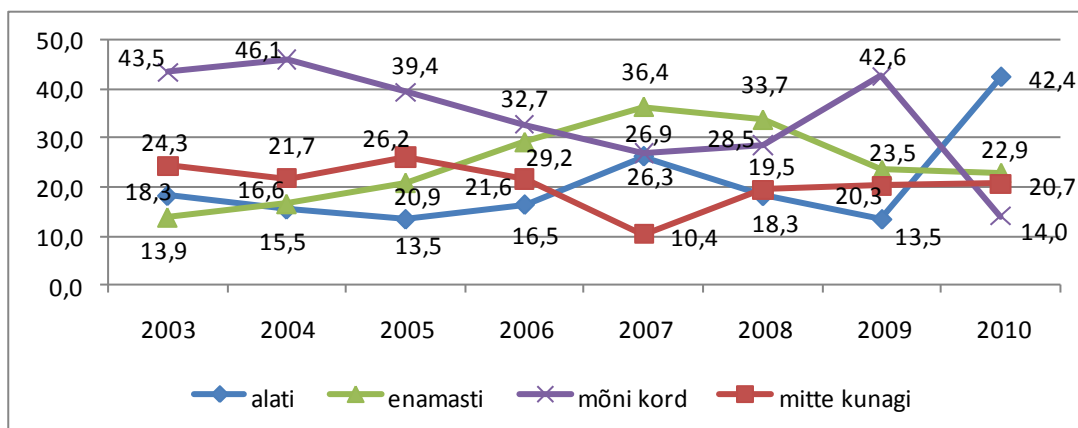
56% külastajatest on viimase nelja nädala jooksul ühe külastuse käigus saanud üle kümne süstla, 16% on saanud 6-10 ning 26% 2-5 süstalt. Ainult ühe süstla on punktist saanud paar protsenti külastajatest. Varasemaid aastaid vaadeldes võib näha, et viimasel kahel aastal on oluliselt vähenenud 6-10 süstla saanute osakaal ning kasvanud korraka üle 10 süstla võtnute hulk. 2007. aastaga võrreldes on suurenenud ka 2-5 süstla saanute osatähtsus (vt. Joonis 7).

Joonis 7: Korduv klientide poolt viimase 4 nädala jooksul ühe külastuse käigus saadud süstalde arv küsitlusaastate lõikes, %

Enamik külastajaid võtab punktist süstlaid ka teistele narkomaanidele. Viimase 4 nädala jooksul on iga külastuse ajal teistele süstlaid võtnud 42%, enamasti tegi seda 23% ning harva 14% klientidest. Mitte kordagi ei ole teistele süstlaid võtnud viiendik korduvkülastajatest. 2009. aastaga võrreldes on aset leidnud suur muutus – 28% on suurenenud nende osakaal, kes võtavad teistele süstlaid kaasa iga kord ning samapalju vähenenud seda mõnikord tegevate klientide hulk (vt. Joonis 8).

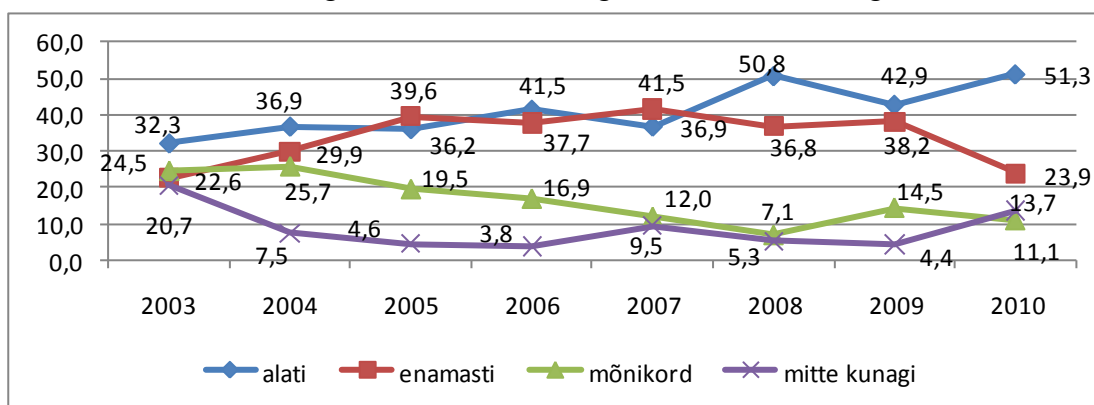
Iga kord ka teistele süstlaid võtnud klientidest 86% sai ühe külastuse käigus punktist korraga üle 10 süstla. Nende hulgas, kes ei võtnud alati teistele narkomaanidele süstlaid, on see näitaja 33% ehk mitu korda väiksem.

Joonis 8: Korduvkülastajate poolt teistele süstalde võtmise sagedus viimase 4 nädala jooksul küsitlusaastate lõikes, %

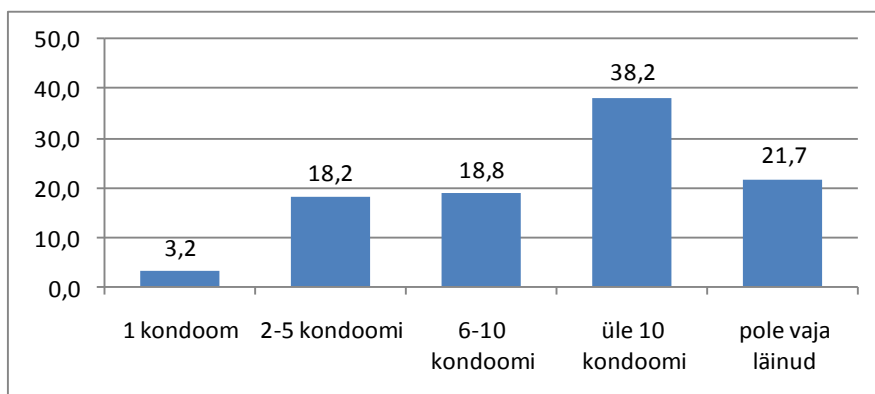
Valdav enamus klientidest toob enda kasutatud süstlad ka SVP-sse tagasi. Iga kord on seda teinud 51%, enamasti 23% ning harva 11%. Mitte kordagi ei olnud viimasel kuul süstlaid tagasi toonud 14% külastajatest. Võrreldes 2009. aastaga on kasvanud mitte kunagi süstlaid tagastavate klientide ning samas ka iga kord seda tegevate külastajate hulk. Vähenenud on aga enamasti süstlaid tagasi toojate osakaal (vt. Joonis 9).

Pikema külastusstaaziga klientide hulgas on suurem osakaal narkomaane, kes toovad kasutatud süstlaid tagasi. Korduvkülastajatest, kes on punktides käinud kauem kui kaks aastat, toob iga kord kasutatud süstlaid tagasi 63%, lühemat aega SVP-s käinute hulgas on see osakaal 42%.

Joonis 9: Korduvkülastajate poolt kasutatud süstalde tagasitoomise sagedus viimase 4 nädala jooksul küsitlusaastate lõikes, %

Suur osa korduvklientidest võtab SVP-st külastuse käigus ka kondoomi. Viimase nelja nädala jooksul on ühe külastuse käigus üle 10 kondoomi saanud 38% klientidest, veidi alla viiendiku on võtnud 6-10 ning samapalju 2-5 kondoomi. Ühe kondoomi on saanud 3% külastajatest ning umbes viiendik väidab, et neil ei ole viimase kuu jooksul kondoomi vaja läinud (vt. Joonis 10). Varasemate küsitlusaastate lõikes on kasvanud kondoomi mittevajanute osatähtsus (7%-lt 2008. aastal 22%-ni 2010. aastal). 2009. aastaga võrreldes on aga oluliselt suurenenud ka üle 10 kondoomi saanute hulk (näitajad vastavalt 21% ja 38%). Korraga 6-10 kondoomi võtvate narkomaanide osakaal on langenud 32%-lt 2009. aastal 19%-le.

Joonis 10: Korduvklientide viimase 4 nädala jooksul külastuse käigus saadud kondoomid, %

Teadmised

Korduvklientide sõnul vestlevad SVP-de töötajad nendega üsna palju kõigil järgmistel teemadel: kondoomi kasutamise vajalikkus (69%), ühise süstla kasutamise kahjulikkus (83%), desinfitseerimisvahendite kasutamine (61%) ning HIV ja AIDS (77%).

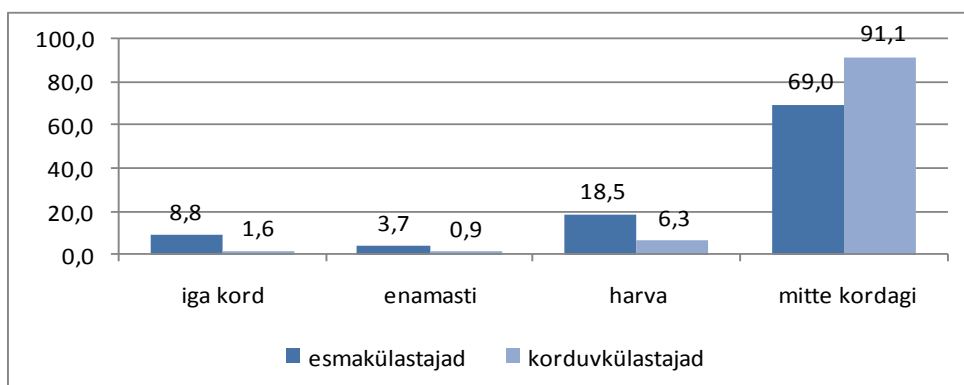
Urimumaks SVP esma- ja korduvklientide teadmisi HIV-nakkuse levikuteedest, esitati neile kaks küsimust:

- 1) Kas HIV-i nakatumise riski on võimalik vähendada kasutades iga seksuaalvahekorra ajal kondoomi?
- 2) Kas inimene võib nakatuda HIV-i süstides süstlaga, mida keegi enne teda on kasutanud?

Korrektseid teadmisi omavateks loeti seejuures kliendid, kes vastasid õigesti mõlemale küsimusele. Kahe esitatud küsimuse põhjal on klientide üldine teadmiste tase HIV-i levikuteede osas mõlemas kliendigrupis kõrge, kuid korduvkliendid on siiski mõnevõrra teadlikumad. Mõlemale HIV-i levikut puudutavale küsimusele vastas õigesti 90% esma- ning 96% korduvkülastajatest. Nii esma- kui korduvkülastajate puhul on teadmised püsinud sama kõrgel tasemel alates 2006. aastast.

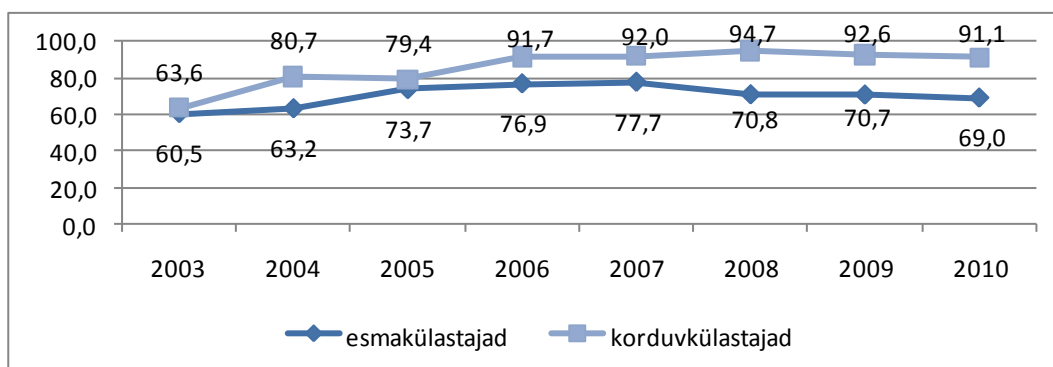
Riskikäitumine süstimisel

Mitte kordagi ei ole küsitlusele eelnenud nelja nädala jooksul kellegi teise poolt eelnevalt kasutatud süstla või nõelaga süstinud 69% esma- ja 91% korduvkülastajatest; seega käituvad korduvkliendid esmakülastajatega võrreldes süstimisel turvalisemalt (vt. Joonis 11).

Joonis 11: Eelnevalt teiste poolt kasutatud süstlaga/nõelaga süstimise sagedus viimase 4 nädala jooksul, %

Kahe varasema aastaga võrreldes ei ilmnud ei esma- ega korduvklientide puhul olulisi muutusi (vt. Joonis 12).

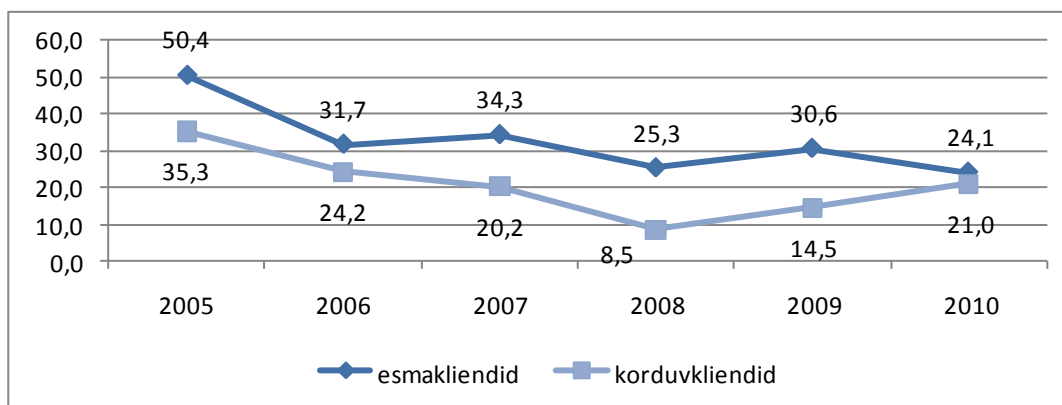
Joonis 12: Kliendid, kes ei süstinud viimase 4 nädala jooksul mitte kordagi eelnevalt teiste poolt kasutatud süstlaga/nõelaga küsitlusaastate lõikes, %

Pikema süstimisstaaziga esmakliendid riskivad süstimisel rohkem. Ligi pool (49%) viis aastat või kauem süstinutest on eelnenud nelja nädala jooksul süstinud eelnevalt teiste poolt kasutatud süstla või nõelaga. Lühemat aega süstinud külastajatest on eelnevalt kasutatud süstlaid pruukinud 26%.

Esmaklientide puhul selgus ka, et korrektsete teadmistega külastajatest (vastanud õigesti kahele teadmiste küsimusele) süstis viimase nelja nädala jooksul teiste poolt kasutatud varustusega 29%; mittekorrektsete teadmistega klientidest aga 46%. Korduvkülastajate puhul sellist erinevust ei ilmnud.

SVP-st korruga rohkem süstlaid saanud korduvklientide seas on riskikäitumine süstimisel mõnevõrra väiksem. Eelnevalt teiste poolt kasutatud varustusega on süstinud 4% klientidest, kes said viimasel kuul ühe külastuse käigus korruga üle kümne süstla. Sellest vähem süstlaid võtnute seas jagas viimasel kuul teistega süstalt/nõela 15%. SVP külastamise perioodi ning süstlade teistega jagamise vahel statistiliselt olulist seost ei esinenud.

Süstlaid on puhastanud ligi viiendik esma- ja korduvkülastajatest. Kahe kliendigrupi vahel siin erinevus puudub. Alates 2008. aastast on korduvklientide seas kasvanud süstalt puhastanud külastajate osakaal, esmaklientide puhul on aga 2009. aastaga võrreldes toimunud vastupidine muutus – süstalt puhastanute osakaal on langenud 7% võrra (vt. Joonis 13).

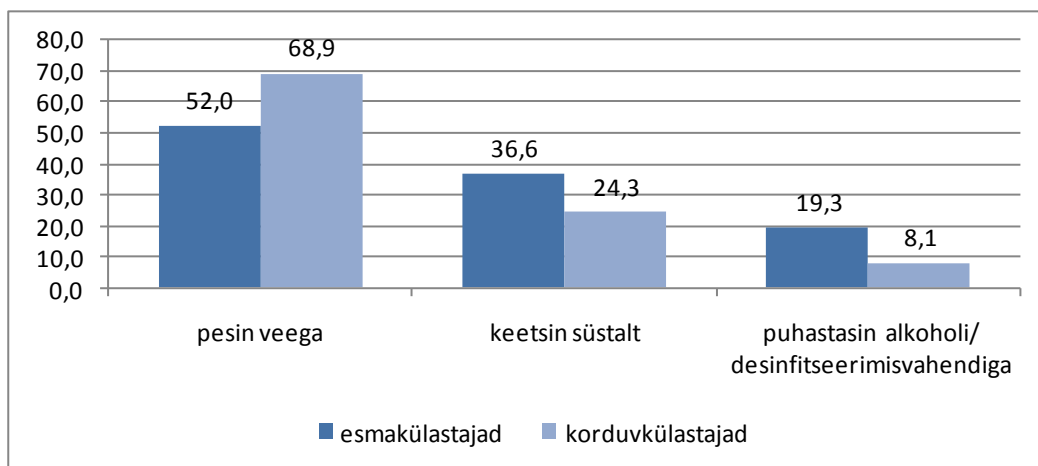

Joonis 13: Süstalt puhastanud kliendid küsitlusaastate lõikes, %

55% süstlaid puhastanud esmakülastajatest on viimase nelja nädala jooksul süstinud eelnevalt teiste poolt kasutatud süstla või nõelaga. Süstlaid mittepuhastanutest on süstimisvarustust

jaganud 23%. Korduvklientide puhul ilmnes, et süstlaid puhastanutest on süstalt või nõela jaganud 32%, mittepuhastanutest aga 3%.

Enamus süstlaid puhastanud narkomaanidest on seda teinud veega pestes. Väiksem osa on süstalt keetnud ning kõige vähem on nii esma- kui korduvklientide seas alkoholi või desinfitseerimisvahendeid kasutanud külastajaid (vt. Joonis 14).

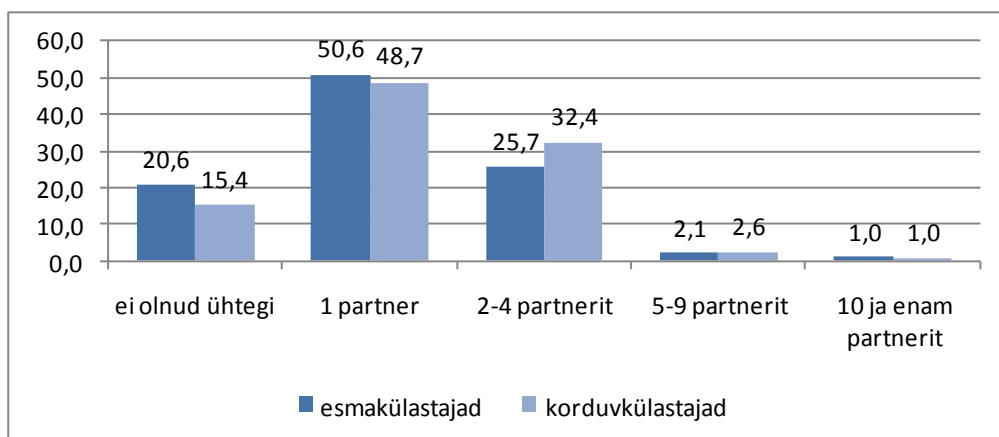

Joonis 14: Süstla puhastamiseks kasutatavad vahendid, % süstlaid puhastanutest

Seksuaalkäitumine

Ligi viiendik esma- ja korduvkülastajatest ei ole küsitlusele eelnenud kuu jooksul seksuaalvahekorras olnud ning pooltel on olnud üks seksuaalpartner. 2-4 partnerit on olnud ligi kolmandikul süstivatest narkomaanidest, viie ja enama partneriga vahekorras olnuid on 5% jagu (vt. Joonis 15). Varasemate küsitlusaastatega võrreldes partnerite arvus muutusi ei esinenud.

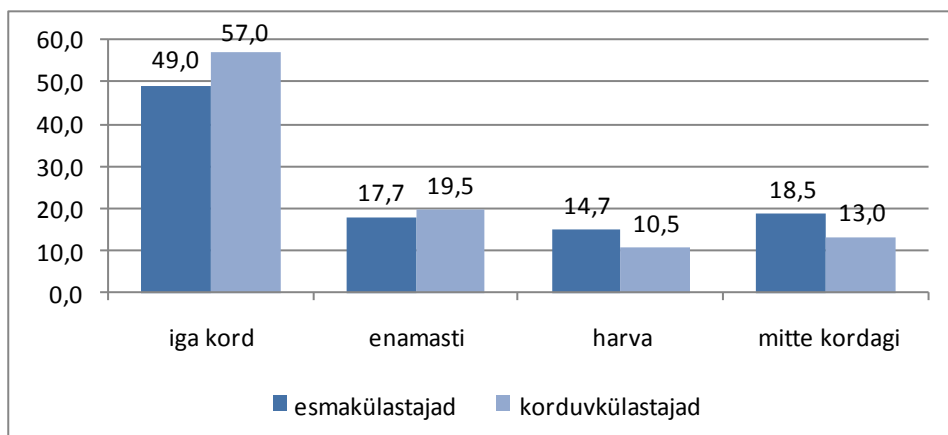
14% SVP korduvklientidest on viimase kuu jooksul saanud seksi eest tasu; neist 47% on tasu saanud 1-2 korral, 23% 3-5 ja 30% kuuel või enamal korral.

Joonis 15: Seksuaalpartnerite arv viimase 4 nädala jooksul, %

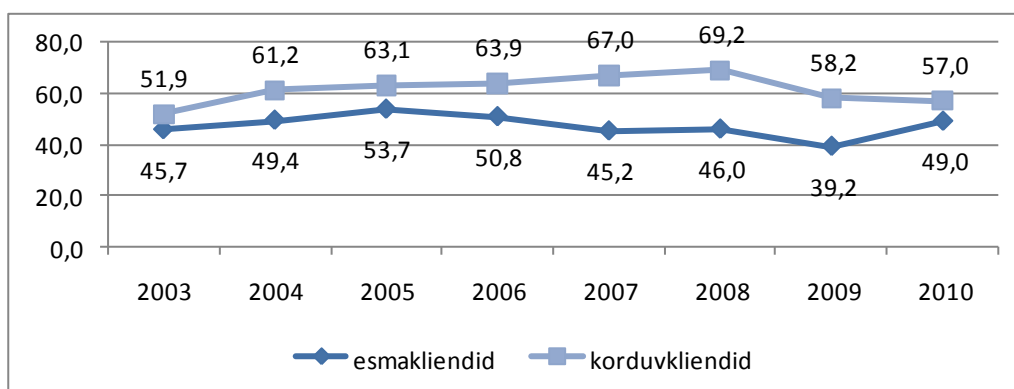
Esmaklientide andmete põhjal tuleb esile, et lühema süstimisstaaziga narkomaanid on seksuaalelus aktiivsemad. 32% nendest, kes on süstinud viis aastat või kauem, ei olnud viimasel kuul seksuaalvahekorras. Lühemat aega süstinute seas on selliseid esmakliente 19%. Rohkem kui ühe partneriga vahekorras olnuid on vähemalt viis aastat süstinute hulgas 22% ning vähem kui viis aastat süstinute seas 30%.

SVP-de korduvkliendid kasutavad seksuaalvahekorras kondoomi esmakülastajatest sagedamini. 57% vahekorras olnud korduvkliendist on viimase nelja nädala jooksul kondoomi kasutanud iga kord, esmaklientide seas on selliseid vastajaid 49%. Mitte kordagi kondoomi kasutanuid on korduvkliendide seas 13% ning esmakülastajate hulgas 19% (vt. Joonis 16). Viimase seksuaalvahekorra ajal kasutas kondoomi 67% esma- ja 78% korduv-külastajatest.

Joonis 16: Kondoomi kasutamise sagedus viimase 4 nädala jooksul, % seksuaalvahekorras olnutest

Küsitlusaastate võrdlusest selgus, et esmaklientide seas on alati kondoomi kasutajate hulk 2009. aastaga võrreldes kümnendiku võrra kasvanud. Korduvkliendide puhul ei ole eelmise aastaga võrreldes muutust toimunud, küll aga on viimase kahe aasta näitajad mõnevõrra madalamad 2008. aasta näitajast (vt. Joonis 17).

Joonis 17: Viimase 4 nädala jooksul alati kondoomi kasutanud kliendid küsitlusaastate lõikes, % seksuaalvahekorras olnutest

Enam kui ühe partneriga vahekorras olnud narkomaanid kasutavad rohkem kondoomi. 45% ühe partneriga ning 62% enam kui ühe partneriga seksuaalvahekorras olnud esmaklientidest kasutas viimasel kuul iga kord kondoomi. Korduvkülastajate puhul on need näitajad vastavalt 53% ja 66%.

Korrektsete teadmistega esmakliendid kasutavad kondoomi sagedamini. 51% kahele teadmiste küsimusele õigesti vastanud esmakülastajatest kasutas viimasel kuul alati kondoomi. Mittekorrektsete teadmistega esmakülastajate kondoomi kasutamise näitaja on 30%. Korduvkülastajate hulgas leidub üksnes 12 mitte korrektsete teadmistega vastajat, mistõttu siinjuures kondoomi kasutamise taseme ja teadmiste vahelist seost vaadata ei saa.

Lisaks kasutavad sagedamini kondoomi need korduvkülastajad, kes on viimasel kuul SVP-st kondoomi võtnud (võetud kondoomide arvuga seoses erinevust ei esine). Enda sõnul kondoomi

mittevajanud korduvklientidest kasutas seda viimasel kuul iga vahekorra ajal 22%; teiste küllastajate puhul on see näitaja 67%. Süstlavahetuse küllastamise perioodi ning kondoomi kasutamise taseme vahel seost ei esinenud.

Riskirühmad

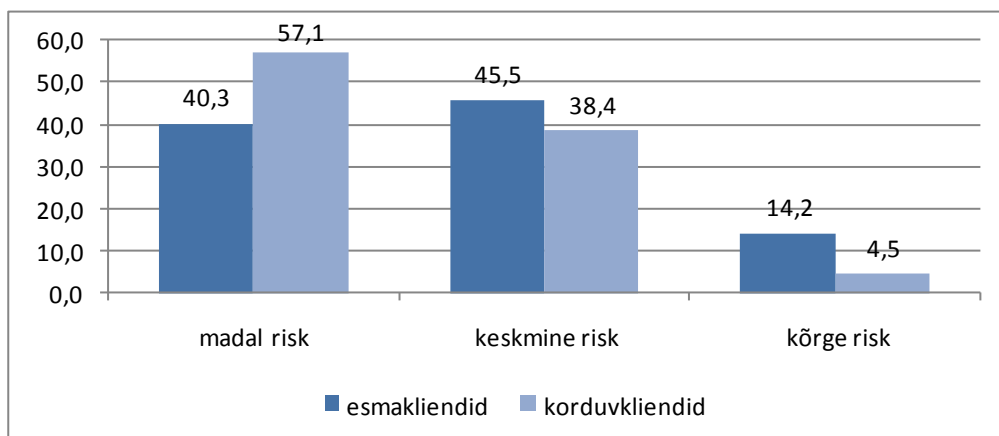
SVP klientide riskikäitumise koondtaseme arvutamisel võeti arvesse nii süstalde jagamine kui kondoomi kasutamine. Selleks arvutati käitumist iseloomustav skoor järgmiste komponentide alusel:

- süstalde ja/või nõelte jagamine teistega narkootikumide süstimisel viimase 4 nädala jooksul (0 – ei kasutatud kordagi teistega ühist süstalt/nõela; 1 – kasutas teistega ühist süstalt/nõela);
- kondoomi kasutamine viimase 4 nädala jooksul (0 – kasutas iga kord kondoomi; 1 – ei kasutanud iga kord kondoomi või ei olnud seksuaalvahekorras);

Peale eeltoodud komponentide liitmist saadi riskikäitumise skoor vahemikus 0 kuni 2. Mida suurem on skoor, seda enam riskikäitumise komponente see sisaldab. Skoor oli võimalik arvutada 98% (n=780) esmaklientide ja 98% (n=310) korduvklientide kohta, kes vastasid kõikidele vajalikele küsimustele. Skoori alusel jaotati SVP kliendid kolme gruppi:

- 1) madala riskitasemega grupp – riskikäitumise skoor = 0;
- 2) keskmise riskitasemega grupp – riskikäitumise skoor = 1, esines riskikäitumine kas süstimisel või seksuaalelus;
- 3) kõrge riskitasemega grupp – riskikäitumise skoor = 2, esines riskikäitumine nii süstimisel kui ka seksuaalelus.

Analüüsist selgus, et korduvküllastajate riskikäitumine on esmaklientidega võrreldes väiksem. Enam kui pooled korduvklientidest kasutasid eelnenud kuul seksuaalvahekorras alati kondoomi ning ei jaganud teistega kordagi süstalt/nõela. Korduvküllastajate seas on selliseid 40%. 14% esmaklientidest käitus viimasel kuul riskeerivalt nii süstides kui seksuaalelus. Korduvküllastajate hulgas oli selliseid narkomaane kolm korda vähem (vt. Joonis 18). Võrreldes 2009. aastaga on korduvklientide seas mõnevõrra kasvanud keskmise riskitasemega küllastajate osatähtsus (näitajad vastavalt 28% ja 38%) ning kahanenud madala riskiga klientide hulk (vastavalt 69% ja 57%). Esmaküllastajate seas on trend olnud vastupidine: keskmise riskitasemega klientide osakaal on langenud 52%-lt 2009. aastal 46%-le ning madala riskitasemega küllastajate hulk kasvanud 33%-lt 40%-ni.

Joonis 18: Klientide jagunemine riskirühmadesse, %

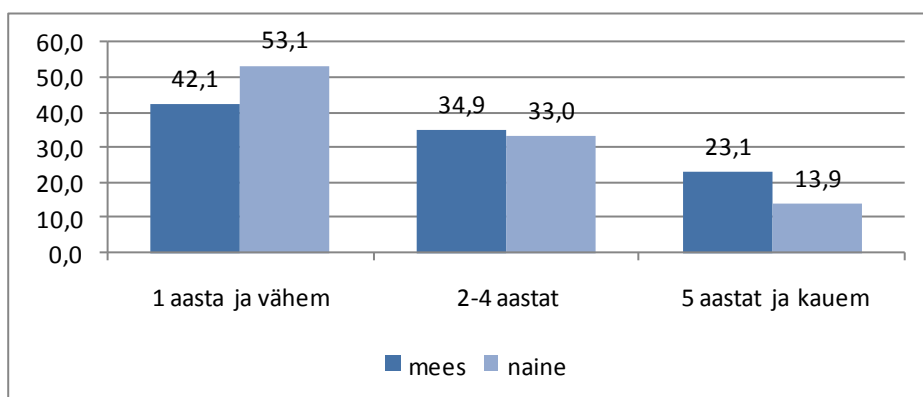
HIV-testimine

Viimase aasta jooksul on ennast HIV-le testida lasknud 37% esma- ja 48% korduv klientidest ehk korduvkülastajate hulgas on testimise tase kõrgem. Kogu elu jooksul on HIV testi teinud 81% korduv klientidest. Kauem punkte külastanud klientide seas on elu jooksul HIV-testi teinud inimesi rohkem. Alla aastase külastusstaažiga SVP korduv klientidest on ennast testida lasknud 63%, 1-2 aastase külastusstaažiga klientidest 82% ning üle kahe aasta punktis käinutest 92%.

4. ERINEVUSED SOTSIAAL-DEMOGRAAFILISTES LÕIGETES

Erinevused soo lõikes

Esmakülastajate puhul ilmnes, et enne esimest SVP külastust on mehed narkootikumide süstinud pikema aja jooksul. Ligi neljandik meestest on enne punkti jõudmist süstinud juba viis aastat või kauem, naiste seas on selliseid külastajaid alla viiendiku. Aasta ja vähem on uimasteid süstinud üle poole naistest ning 42% meestest (vt. Joonis 19).

Joonis 19: Esmakülastajate narkootikumide süstimise periood soo lõikes, %

Esmakülastajatest naised on meestest mõnevõrra enam saanud SVP kohta teavet infomaterjalidest – 22%, meeste seas on sama infoallikat kasutanud 15% külastajatest.

Esmakülastajate seas käituvad mehed süstimisel naistest riskeerivamalt. 33% meestest ja 25% naistest jagas eelnenud kuul teistega süstalt või nõela. Korduvkülastajate grupis soo lõikes erinevust ei esine. Analüüsist ilmnes, et nii meeste kui naiste puhul käitusid korduvkülastajad süstimisel vähem riskeerivalt ning meeste seas on muutus eriti silmatorkav. Meestest, kes saabusid SVP-sse esimest korda, ei jaganud eelnenud nelja nädala jooksul teistega kordagi süstalt/nõela 67% ning korduv klientide näitaja on 92%. Naiste puhul on need osakaalud vastavalt 75% ja 89%.

Korduvkülastajate puhul selgus analüüsist, et naiste hulgas on rohkem amfetamiinisüstijaid (mehed – 48%, naised – 60%), samas ei ole ühtegi naist, kes oleks tarvitanud moonivedelikku või morfiini; meeste seas on esimesi 8% ning teisi 6% jagu.

Meessoost korduv klientide hulgas on uute külastajatega võrreldes oluliselt rohkem alati kondoomi kasutajaid. Viimase nelja nädala jooksul kasutas iga seksuaalvahekorra ajal kondoomi 49% esma- ja 61% korduv klientidest. Viimase vahekorra ajal kasutas kondoomi 66% meessoost esmaklientidest ja 78% korduvkülastajatest. Naiste seas esma- ja korduvkülastajad kondoomi kasutamise taseme poolest ei erine (viimasel kuul kasutas alati kondoomi 49% nii esma- kui korduvkülastajatest ning viimases vahekorras vastavalt 71% ja 75%).

Naissoost korduvklientidele on meestest enam seksi eest makstud. 32% naistest ja 8% meestest said eelmisel kuul seksi eest tasu. Naistel on ka rohkem seksuaalpartnereid. 18% meestest ja 8% naistest ei olnud eelmisel kuul kordagi seksuaalvahekorras. Viie ja enama partneriga vahekorras olnud mehi on 1%, naise aga 11%.

Meeste puhul ilmnes, et korduvklientide seas on esmaklientidest enam madala ning vähem keskmise ja kõrgema riskikäitumise tasemega külastajaid. Naiste seas sellist trendi ei esine (vt. Tabel 5).

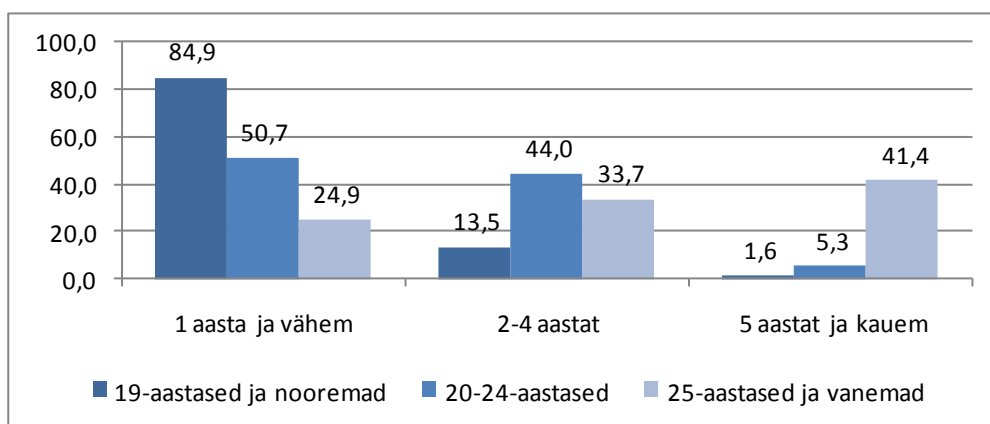
Tabel 5: Klientide jagunemine riskirühmadesse soo lõikes, %

<i>Kliendi tüüp</i>	<i>mees</i>			<i>naine</i>		
	<i>madal risk</i>	<i>keskmine risk</i>	<i>kõrge risk</i>	<i>madal risk</i>	<i>keskmine risk</i>	<i>kõrge risk</i>
esmakliendid	39,1	45,8	15,1	43,2	45,2	11,6
korduvkliendid	61,1	35,4	3,5	46,4	46,4	7,1
muutus	21,9*	-10,4*	-11,5*	3,2	1,2	-4,4

* Statistiliselt oluline muutus

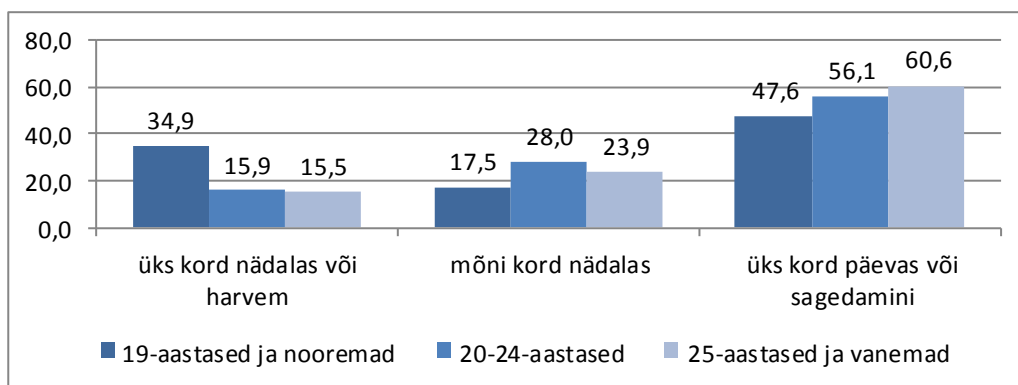
Erinevused vanuse lõikes

Mida vanemad on SVP külastajad, seda pikem on nende narkootikumide süstimise staaž. 19-aastased ja nooremad esmakülastajad on enamjaolt süstinud aasta ja vähem, 20-24-aastased jagunevad vähem kui aasta ning 2-4 aastat uimasteid tarvitanuteks. 25-aastastest ja vanematest on aga üle 40% süstinud viis aastat või kauem (vt. Joonis 20).

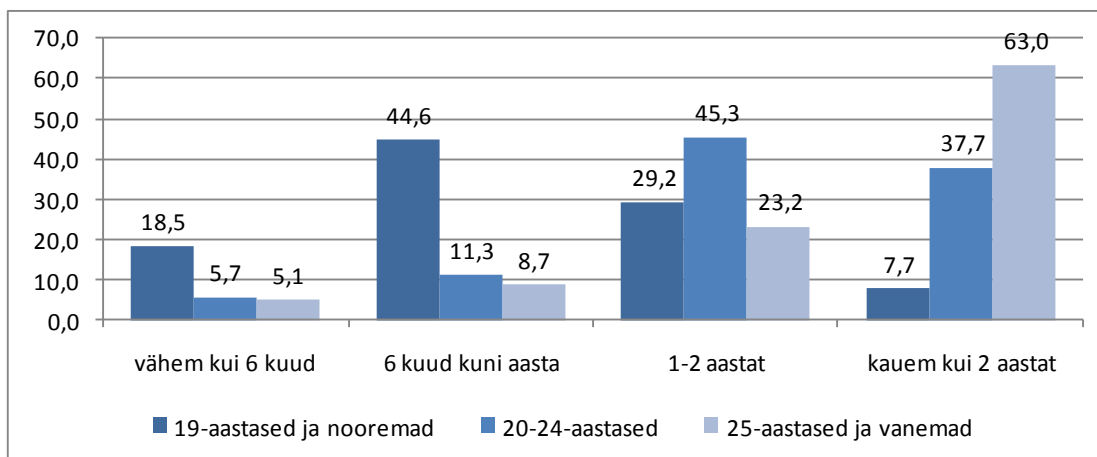
Joonis 20: Esmaklientide narkootikumide süstimise periood vanusrühmade lõikes, %

19-aastased ja nooremad kliendid on küsitlusele eelnenud kuu jooksul uimasteid süstinud vanematest rühmadest mõnevõrra harvemini – teistega võrreldes leidub nende seas kaks korda rohkem üks kord nädalas või harvem süstijaid (vt. Joonis 21).

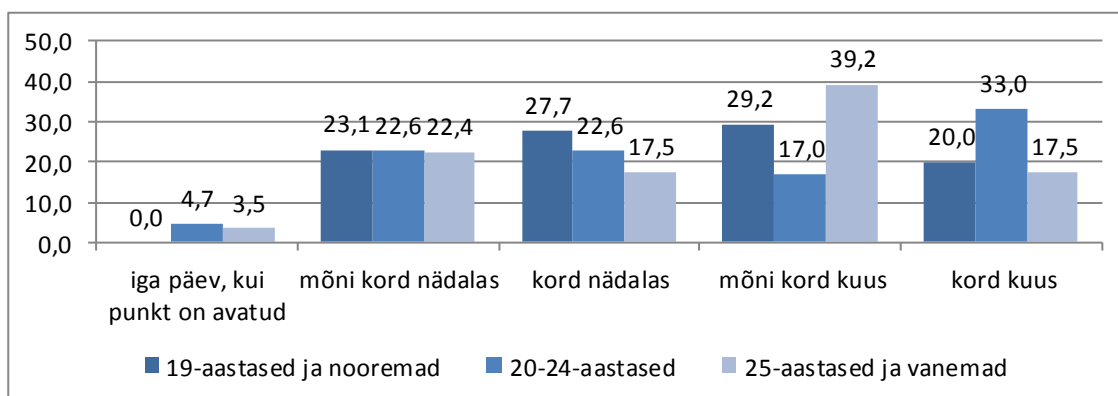
Joonis 21: Korduvklientide narkootikumide süstimise sagedus viimase 4 nädala jooksul vanusrühmade lõikes, %

19-aastased ja nooremad kliendid on SVP-sid külastanud lühema aja jooksul kui vanemad külastajad. Kui vanemate vanusgruppide klientidest on kolmveerand SVP-des käinud üle aasta, siis 19-aastastest ja noorematest on seda nii pika aja jooksul teinud 37%. Iga viies kuni 19-aastane on süstlavahetuses käinud kuni 6 kuud (vanemate seas on selliseid 5-6%) ning ligi pooled on seda teinud 6-12 kuu vältel (vanemate seas umbes kümnendik) (vt. Joonis 22).

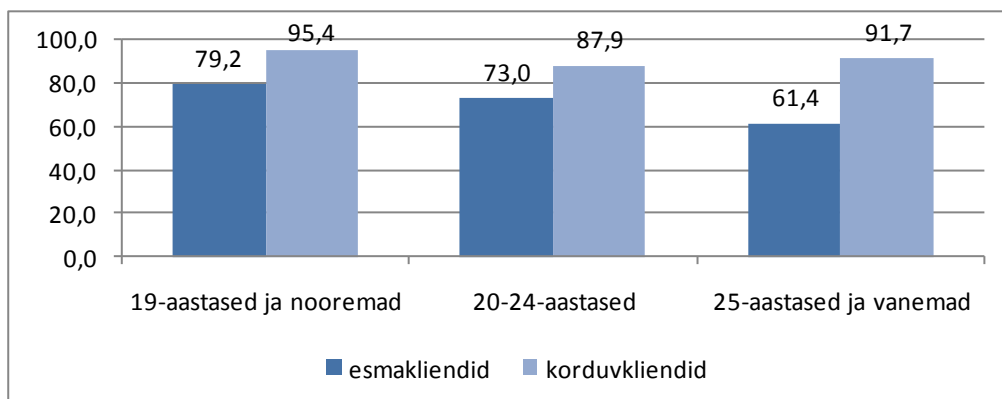
Joonis 22: Korduvklientide SVP külastamise periood vanusrühmade lõikes, %

Noorimas vanusrühmas ei ole ühtegi klienti, kes külastaks punkte iga päev, kui need on avatud. 25-aastaste ja vanemate seas on 20-24-aastastega võrreldes oluliselt enam narkomaane, kes külastavad punkte mõni kord kuus, samas kui üks kord kuus külastajaid on sama rühmaga võrreldes märgatavalt vähem (vt. Joonis 23).

Joonis 23: Korduvklientide SVP külastamise sagedus viimase 4 nädala jooksul vanusrühmade lõikes, %

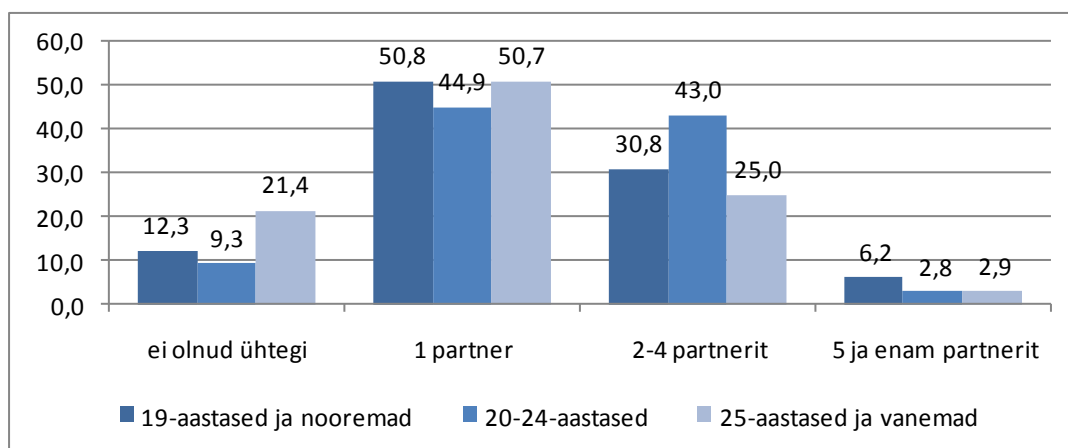
Esmaklientide analüüsist ilmnes, et 25-aastaste ja vanemate rühmas on noorematest vähem külastajaid, kes ei ole viimase nelja nädala jooksul süstinud eelnevalt teiste poolt kasutatud süstlaga/nõelaga. Korduvklientide puhul taolist erinevust enam ei ilmne. Kõikide vanusrühmade puhul on korduvklientide seas riskikäitumine süstimisel esmakülastajatega võrreldes oluliselt väiksem (vt. Joonis 24).

Joonis 24: Kliendid, kes ei jaganud viimase 4 nädala jooksul süstimisvarustust, vanusrühmade lõikes, %

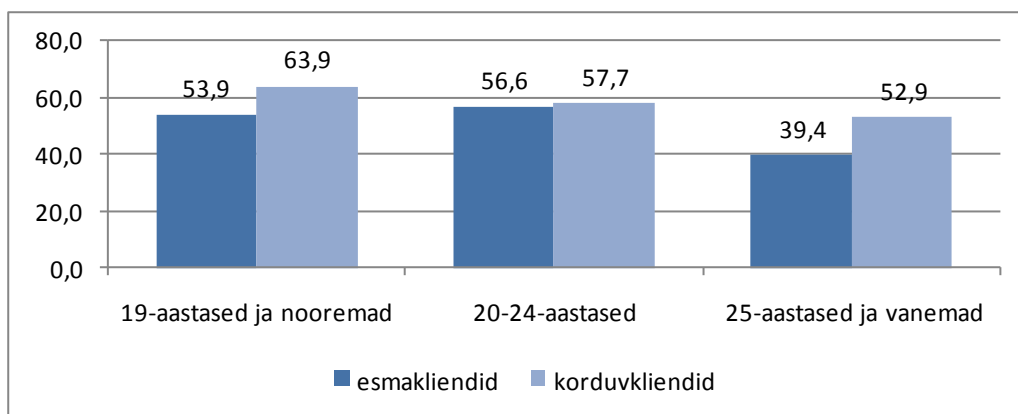
25-aastaste ja vanemate esmaklientide seas oli 20-24-aastastega võrreldes enam vastajaid, kes ei olnud viimase kuu jooksul seksuaalvahekorras (vastavalt 25% ja 15%). 20-24-aastaste seas on nii noorema kui vanema vanusrühmaga võrreldes enam 2-4 partneriga vahekorras olnud esmakliente (kuni 19-aastased – 15%, 20-24-aastased – 34%, 25-aastased ja vanemad – 21%).

Korduvklientide puhul on 25-aastaste ja vanemate hulgas mõlema noorema grupiga võrreldes enam viimase nelja nädala jooksul seksuaalvahekorras mitte olnud külastajaid. 20-24-aastastega võrreldes on vanimas rühmas oluliselt vähem 2-4 partneriga vahekorras olnud korduvkliente (vt. Joonis 25).

Joonis 25: Korduvklientide seksuaalpartnerite arv viimase 4 nädala jooksul vanusrühmade lõikes, %

Viimase nelja nädala jooksul seksuaalvahekorras alati kondoomi kasutanuid on esmaklientide seas kõige vähem 25-aastaste ja vanemate rühmas. Korduvklientide hulgas vanusrühmade vahelisi erinevusi ei ilmnenud. Kuni 19-aastaste ning 25-aastaste ja vanemate grupis on korduvklientide hulgas esmakülastajatega võrreldes suurem osakaal alati kondoomi kasutanud vastajaid (vt. Joonis 26). 25-aastaste ja vanemate grupis kasutavad korduvkliendid kondoomi sagedamini kui esmakülastajad. Nooremate vanusrühmade puhul sellist erinevust ei ilmnenud.

Joonis 26: Viimase 4 nädala jooksul alati kondoomi kasutanud kliendid vanusrühmade lõikes, % seksuaalvahekorras olnutest

Viimase vahekorra ajal on esmaklientidest kondoomi kõige enam kasutanud 20-24-aastased – 74%. Vanimast rühmast on seda teinud 62% ja noorimast 64%. Korduvkülastajate seas vanusrühmad antud näitaja poolest ei erinenud. Noorimas ja vanimas rühmas erinevad omavahel esma- ja korduvkliendid. Kuni 19-aastaste esmakülastajate seas kasutas viimase vahekorra ajal kondoomi 65% ning korduvkülastajatest tegi seda 88%. Vanimas rühmas on näitajad vastavalt 62% ja 74%. 20-24-aastaste seas erinevust ei esinenud (näitajad vastavalt 74% ja 79%).

Analüüsist selgus, et esmakülastajate puhul on kahes nooremas vanusrühmas märgatavalt enam madalamasse ja keskmisesse riskigruppi kuulujaid ning vähem kõrge riskitasemega kliente kui 25-aastaste ja vanemate seas. Korduvkülastajate puhul vanusrühmade vahelisi erinevusi ei esinenud. SVP külastamise käigus on riskikäitumine oluliselt vähenenud 25-aastastest ja vanemate grupis; kasvanud on madala riskitasemega külastajate osakaal ning langenud keskmise ja kõrge riskiga klientide hulk. Teises kahes vanusrühmas esma- ja korduvkülastajate riskikäitumise tase oluliselt ei erine (vt. Tabel 6).

Tabel 6: Klientide jagunemine riskirühmadesse vanuse lõikes, %

Kliendi tüüp	19-aastased ja nooremad			20-24-aastased			25-aastased ja vanemad		
	madal risk	keskmise risk	kõrge risk	madal risk	keskmise risk	kõrge risk	madal risk	keskmise risk	kõrge risk
esmakliendid	52,0	39,4	8,7	45,4	43,8	10,9	30,6	50,0	19,4
korduvkliendid	63,1	35,4	1,5	56,6	35,8	7,5	54,7	41,7	3,6
muutus	11,1	-4,0	-7,1	11,2	-7,9	-3,3	24,1*	-8,3*	-15,8*

* Statistiliselt oluline muutus

Esmaklientide puhul ilmnes, et 25-aastased ja vanemad on noorematega võrreldes enam ennast viimase 12 kuu jooksul HIV-le testida lasknud – selliseid kliente on 47%. Kõige nooremas rühmas on antud näitaja 28% ning 20-24-aastaste seas 31%. Korduvkülastajate grupis kasvab vanuse suurenedes ka elu jooksul HIV-testi teinute osakaal. Noorimas rühmas on kunagi testi teinud 64%, keskmises 80% ning 25-aastaste ja vanemate seas 90% (viimase 12 kuu jooksul vastavalt 54%, 40% ja 50%).

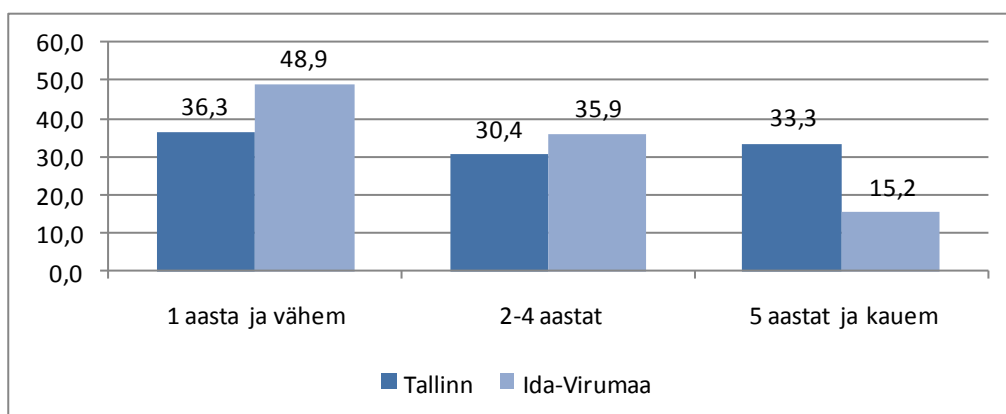
Erinevused rahvuse lõikes

Mitte-eestlastest esmakülastajad on eestlastega võrreldes enam saanud infot SVP teenuse kohta sõpradelt tuttavatelt (vastavalt 82% ja 73%), eestlased on aga rohkem kasutanud muid informatsiooniallikaid. Mitte-eestlastest esmaklientide seas on eestlastest enam HIV-nakkuse leviku kohta korrektseid teadmisi omavaid inimesi – vastavalt 91% ja 82%.

Mitte-eestlaste puhul ilmsid erinevused esma- ja korduvkülastajate vahel riskikäitumises nii süstimisel kui seksuaalelus. Eestlastest esma- ja korduvkülastajad antud näitajate poolest statistiliselt oluliselt ei erinenud (mis on seotud väikese eestlaste hulgaga anketeeritute seas). 69% mitte-eestlastest esmaklientidest ja 92% korduv klientidest ei süstinud eelnenud neljal nädalal eelnevalt kasutatud süstla/nõelaga (eestlaste seas olid need näitajad 70% ja 82%). Viimasel kuul kasutas iga seksuaalvahekorra ajal kondoomi 49% mitte-eestlastest esma- ja 57% korduv klientidest (eestlaste seas vastavalt 49% ja 55%), viimase vahekorra ajal aga 67% esma- ja 78% korduvkülastajatest (eestlaste seas 70% ja 77%).

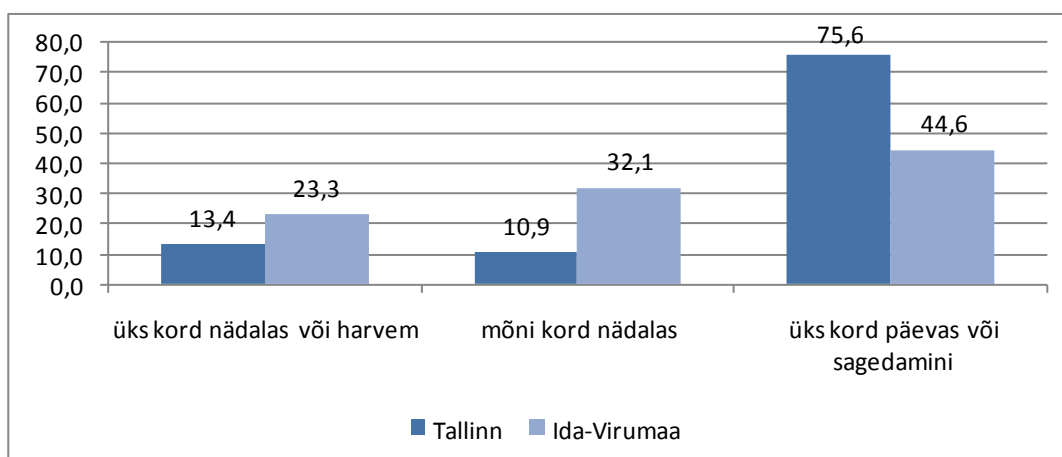
Erinevused piirkondade lõikes

Tallinna SVP-de uued kliendid on Ida-Virumaa klientidega võrreldes kauem süstinud. Kolmandik Tallinna ja alla viiendiku Ida-Viru narkomaanidest on enne SVP-sse jõudmist süstinud vähemalt viis aastat. Ligi poole Ida-Virumaal esmaklientidest moodustavad inimesed, kes on süstinud ühe aasta jooksul või vähem; Tallinnas on selliseid veidi üle kolmandiku (vt. Joonis 27).

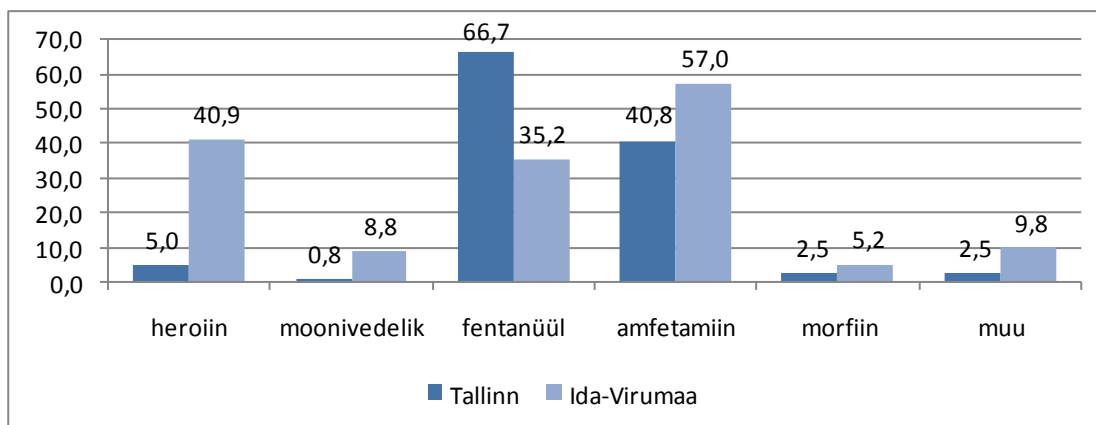
Joonis 27: Esmaklientide narkootikumide süstimise periood piirkondade lõikes, %

Tallinna külastajad süstivad uimasteid sagedamini. Kolmveerand Tallinna korduv klientidest ja 45% Ida-Virumaa SVP klientidest on viimase nelja nädala jooksul narkootikume süstinud iga päev. Võrreldes Tallinnaga on Ida-Virumaal märgatavalt enam korduvkülastajaid, kes on süstinud mõne korra nädalas ning üks kord nädalas või harvem (vt. Joonis 28).

Joonis 28: Korduv klientide narkootikumide süstimise sagedus viimase 4 nädala jooksul piirkondade lõikes, %

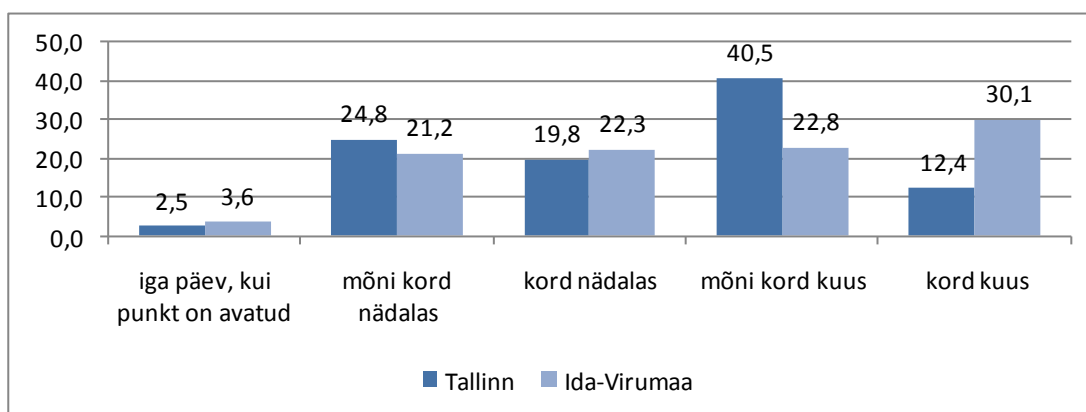
Ida-Virumaal süstivad narkomaanid Tallinna SVP korduvkülastajatest oluliselt enam heroini ja amfetamiini. Heroiinitarvitajate osakaalud on vastavalt 41% ja 5% ning amfetamiini tarvitab 57% Ida-Viru ning 41% Tallinna klientidest. Tallinnas on enimtarvitatud uimastiks fentanüül, mida on viimasel kuul süstinud kaks kolmandikku korduvklientidest (Ida-Virumaal kolmandik). Lisaks süstivad Ida-Virumaa narkomaanid tallinlastest enam a moonivedelikku ja muid narkootikume (vt. Joonis 29).

Joonis 29: Korduvklientide seas viimase 4 nädala jooksul süstitud narkootikumid piirkondade lõikes, %

Ida-Virumaa uued SVP kliendid on Tallinnaga võrreldes süstlavahetuse kohta enam infot leidnud infomaterjalidest (vastavalt 21% ja 8%) ning avastanud punkti ise juhuslikult (14% ja 9%).

Tallinna narkomaanid käivad SVP-s mõnevõrra sagedamini. Kõige suurem osakaal – 41% – Tallinna korduvklientidest külastas viimase nelja nädala jooksul punkte mõni kord kuus; Ida-Virumaal käis sellise sagedusega SVP-s 23% vastajatest ehk väiksem osakaal. Kõige suurem hulk Ida-Virumaa klientidest külastas punkte üks kord kuus. See näitaja on Tallinnast suurem (vt. Joonis 30).

Joonis 30: Korduvklientide SVP külastamise sagedus viimase 4 nädala jooksul piirkondade lõikes, %

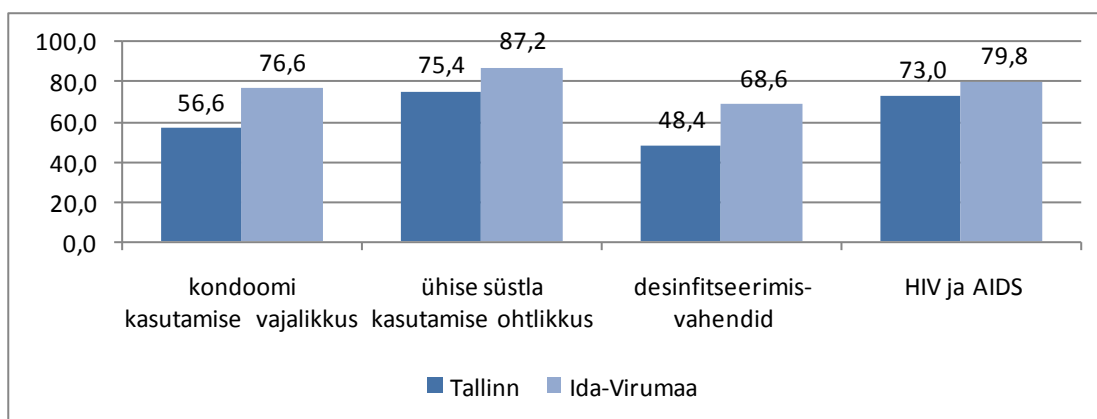
Ida-Viru korduvkliendid on küsitlusele eelnenud nelja nädala jooksul saanud punktidest korraka rohkem süstlaid – üle 10 süstla on külastuse käigus võtnud 70% Ida-Virumaa ja 33% Tallinna korduvkülastajatest. 48% Tallinna külastajatest on korraka saanud 2-5 süstalt; Ida-Virumaal on see näitaja 12%.

Suurem korraka võetud süstalde hulk Ida-Virumaal on seotud asjaoluga, et sealsed narkomaanid võtavad Tallinnaga võrreldes rohkem süstlaid ka teistele. Iga kord on kaaslastele süstlaid võtnud

51% Ida-Virumaa ja 29% Tallinna punktikülastajatest. Mitte kordagi teistele süstlaid võtnud on Tallinnas samuti 29% ning Ida-Virumaal 16%. Lisaks on Tallinnas enam ka harva teistele süstlaid võtnud kliente (Tallinnas 22%, Ida-Virumaal 9%).

Peale süstalde võtvavad Ida-Virumaa kliendid ühe külastuse käigus ka rohkem kondoomi. 52% sealsetest külastajatest on korraka võtnud üle 10 kondoomi, Tallinnas on see näitaja 17%. Tallinna klientidest 32% on külastuse käigus võtnud 2-5 kondoomi, Ida-Virumaal on niisuguseid kliente 10%. Tallinnas on ka enam külastajaid, kellel ei ole viimase 4 nädala jooksul kondoomi vaja läinud (Tallinnas 27%, Ida-Virumaal 18%).

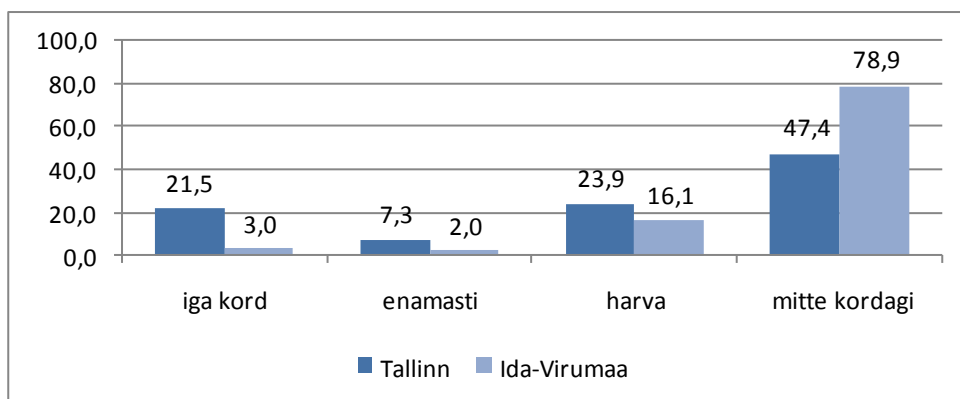
Ida-Virumaa punktides on Tallinnaga võrreldes klientidega enam vesteldud järgmistel teemadel: kondoomi kasutamise vajalikkus, ühise süstla kasutamise ohtlikkus ning desinfitseerimisvahendid (vt. Joonis 31).

Joonis 31: Korduvklientidega SVP-s käsitletud teemad piirkondade lõikes, %

Ida-Virumaa korduvklientidel on Tallinnaga võrreldes HIV-i levikuteedest paremad teadmised. Mõlemale küsimusele vastas õigesti 98% Ida-Viru ja 92% Tallinna korduvkülastajatest. Esmaklientide teadmiste tasemes olulist erinevust ei esine (Ida-Virumaa 91%, Tallinn 88%).

Ida-Virumaa esmakliendid käituvad uimastite süstimisel turvalisemalt. Viimase nelja nädala jooksul ei ole mitte kordagi eelnevalt teiste poolt kasutatud süstla/nõelaga süstinud 79% Ida-Virumaa ja 47% Tallinna esmaklientidest (vt. Joonis 32). Korduvklientide andmed ei erine oluliselt (Ida-Virumaa 94%, Tallinn 87%). Mõlemas piirkonnas on korduvkülastajate hulgas riskikäitumine vähenenud.

Joonis 32: Esmaklientide eelnevalt teiste poolt kasutatud süstla/nõelaga süstimise sagedus viimase 4 nädala jooksul piirkondade lõikes, %

Tallinnas on nii esma- kui korduvkliendid Ida-Virumaaga võrreldes viimase nelja nädala jooksul oluliselt enam süstlaid puhastanud. Tallinna esmaklientidest tegi seda 52% ja Ida-Virumaal 12%. Korduvkülastajate seas olid see näitaja Tallinnas 41% ja Ida-Virumaal 8%.

Seksuaalpartnerite arvus küsitlusele eelnenud nelja nädala jooksul ilmnisid erinevused piirkondade lõikes nii esma- kui korduvkliendide seas. Üldine trend on, et Ida-Virumaa külastajatel on olnud Tallinna klientidega võrreldes rohkem seksuaalpartnereid (vt. Tabel 7).

Tabel 7: Seksuaalpartnerite arv viimase 4 nädala jooksul piirkondade lõikes, %

<i>Partnerite arv</i>	<i>esmakliendid</i>		<i>korduvkliendid</i>	
	<i>Tallinn</i>	<i>Ida-Virumaa</i>	<i>Tallinn</i>	<i>Ida-Virumaa</i>
ei olnud partnerit	31,1*	15,7*	27,3*	7,9*
1 partner	44,6*	53,3*	49,6	48,2
2-4 partnerit	17,9*	29,3*	19,0*	40,8*
5 ja rohkem partnerit	6,4*	1,7*	4,1	3,1

* Statistiliselt oluline erinevus

Ida-Virumaal on küsitlusele eelnenud nelja nädala jooksul seksi eest makstud 18%-le korduvkliendist, Tallinnas on selliste külastajate osakaal 9% ehk kaks korda väiksem.

Ida-Virumaal kasutavad korduvkliendid esmaklientidest sagedamini kondoomi: eelmisel kuul tegi seda alati 52% esma- ja 62% korduvkliendist, viimases vahekorras 72% sealsetest esma- ja 85% korduvkliendist. Tallinnas erinesid esma- ja korduvkülastajad omavahel vaid viimase vahekorra ajal kondoomi kasutamise poolest – näitajad on vastavalt 57% ja 68% (viimasel kuul kasutas alati kondoomi 41% esma- ja 48% korduvkliendist).

Järgnevast tabelist on näha, et nii Tallinnas kui Ida-Virumaal on korduvkliendid madalama riskikäitumisega kui esmakülastajad. Madala riskitasemega gruppi kuulujate hulk on Ida-Virus süstlavahetuse külastamise käigus kasvanud 15% võrra ning keskmisse rühma kuulujate osakaal 9% vähenenud. Langenud on ka kõrge riskiga külastajate osatähtsus. Tallinnas on aset leidnud 24% suurune madala riskiastmega klientide hulga kasv ning oluliselt on langenud kõrge riskikäitumisega külastajate osakaal (vt. Tabel 8).

Tabel 8: Klientide jagunemine riskirühmadesse piirkondade lõikes, %

<i>Kliendi tüüp</i>	<i>Tallinn</i>			<i>Ida-Virumaa</i>		
	<i>madal risk</i>	<i>keskmise risk</i>	<i>kõrge risk</i>	<i>madal risk</i>	<i>keskmise risk</i>	<i>kõrge risk</i>
esmakliendid	25,2	50,8	24,0	47,0	43,1	9,9
korduvkliendid	48,7	45,3	6,0	62,2	34,2	3,6
muutus	23,5*	-5,5	-18,0*	15,2*	-8,9*	-6,2*

* Statistiliselt oluline muutus

Tallinna kliendid on Ida-Virumaa külastajatega võrreldes rohkem end HIV-ile testida lasknud. Tallinna esmaklientidest on viimase 12 kuu jooksul HIV-testi teinud 54%, Ida-Viru klientidest 30%. Korduvkülastajate Tallinna näitaja on 70%, Ida-Virumaa näitaja 33%. Elu jooksul on testi teinud 92% Tallinna ja 75% Ida-Virumaa korduvkliendist.

5. ATK KORDUVKÜLASTAJATE NÄITAJAD

Narkootikumide süstimine

Üle poole ATK korduvklientidest on igapäevased süstijad ning süstinud vähemalt kaks aastat. Süstivate narkootikumide seas domineerivad amfetamiin ja fentanüül. 87% korduvkülastajatest ei jaganud eelmisel kuul kordagi teistega süstalt ning 85% ei tegelenud süstalde puhastamisega.

Tabel 9: Narkootikumide süstimise periood

	<i>n</i>	%
vähem kui 6 kuud	4	6,6
6 kuud kuni 1 aasta	9	14,8
1-2 aastat	13	21,3
kauem kui 2 aastat	35	57,4
kokku	61	100,0

Tabel 10: Narkootikumide süstimise sagedus viimase 4 nädala jooksul

	<i>n</i>	%
mõni kord kuus	8	13,6
üks kord nädalas	5	8,5
mõni kord nädalas	13	22,0
üks kord päevas	14	23,7
mitu korda päevas	19	32,2
kokku	59	100,0

Tabel 11: Süstitavad narkootikumid viimase 4 nädala jooksul

	<i>n</i>	%
heroiin	9	14,8
fentanüül	30	49,2
amfetamiin	41	67,2
muu	1	1,6

Süstlavahetuse külastamine

48% ATK korduvkülastajast käivad SVP-s iga nädal ning ülejäänud teevad seda harvem. Pooled saavad korraga kaasa üle kümne süstla ning 70% võtavad kas alati või enamasti süstlaid ka teistele narkomaanidele. Kolmveerand korduvklientidest toob iga kord kasutatud süstlaid SVP-sse tagasi. Viiendik klientidest märkis, et neil ei läinud viimasel kuul kondoomi vaja; ülejäänutest kõige suurem osakaal võtab SVP-st korraga 2-5 kondoomi. Klientidega on süstlavahetuspunktis kõige enam räägitud HIV-ist ja AIDS-ist ning kõige vähem desinfitseerimisvahendite kasutamisest.

Tabel 12: Süstla/nõela jagamise sagedus viimase 4 nädala jooksul

	<i>n</i>	%
iga kord	1	1,6
enamasti	3	4,9
harva	4	6,6
mitte kordagi	53	86,9
kokku	61	100,0

Tabel 13: Süstalde puhastamine viimase 4 nädala jooksul

	<i>n</i>	%
on puhastanud	9	15,5
ei ole puhastanud	49	84,5
kokku	58	100,0

Tabel 14: SVP külastamise sagedus viimase 4 nädala jooksul

	<i>n</i>	%
iga päev, kui avatud	12	19,7
mõni kord nädalas	20	32,8
kord nädalas	16	26,2
mõni kord kuus	11	18,0
kord kuus	2	3,3
kokku	61	100,0

Tabel 15: Külastuse käigus saadud süstalde arv viimase 4 nädala jooksul

	<i>n</i>	%
1 süstal	1	1,7
2-5 süstalt	13	21,7
6-10 süstalt	16	26,7
üle 10 süstla	30	50,0
kokku	60	100,0

Tabel 16: Süstalde võtmine teistele viimase 4 nädala jooksul

	<i>n</i>	%
iga kord	24	40,0
enamasti	18	30,0
harva	13	21,7
mitte kordagi	5	8,3
kokku	60	100,0

Tabel 17: Kasutatud süstalde tagastamine viimase 4 nädala jooksul

	<i>n</i>	%
iga kord	47	77,0
enamasti	10	16,4
harva	4	6,6
kokku	61	100,0

Seksuaalkäitumine

Umbes kümnendik ATK korduvkliendidest ei olnud viimasel kuul seksuaalvahekorras; ülejäänutest valdaval enamusel oli 1 seksuaalpartner. 2% narkomaanidest olid eelmisel kuul seksuaalvahekorras tasu eest. 66% korduvkliendidest kasutas viimasel kuul vahekorras olles alati kondoomi ning 76% tegi seda viimase seksuaalvahekorra ajal.

Tabel 18: Külastuse käigus saadud kondoomide arv viimase 4 nädala jooksul

	<i>n</i>	%
1 kondoom	7	11,7
2-5 kondoomi	26	43,3
6-10 kondoomi	12	20,0
üle 10 kondoomi	4	6,7
pole vaja läinud	11	18,3
kokku	60	100,0

Tabel 19: SVP-s käsitletud teemad viimase 4 nädala jooksul

	<i>n</i>	%
kondoomi kasutamise vajalikkus	28	47,5
süstla jagamise ohtlikkus	28	47,5
desinfitseerimisvahendid	15	25,4
HIV ja AIDS	52	88,1

Tabel 20: Seksuaalpartnerite arv viimase 4 nädala jooksul

	<i>n</i>	%
ei olnud ühtegi	7	11,9
1	42	71,2
2-4	9	15,3
5 või rohkem	1	1,7
kokku	59	100,0

Tabel 21: Seksuaalvahekord tasu eest viimase 4 nädala jooksul

	<i>n</i>	%
jah	1	1,7
ei	57	98,3
kokku	58	100,0

Tabel 22: Kondoomi kasutamise sagedus viimase 4 nädala jooksul, % seksuaalvahekorras olnutest

	<i>n</i>	%
iga kord	38	65,5
enamasti	5	8,6
harva	4	6,9
mitte kordagi	11	19,0
kokku	59	100,0

Tabel 23: Kondoomi kasutamine viimases vahekorras

	<i>n</i>	%
jah	44	75,9
ei	14	24,1
kokku	58	100,0

Teadmised, riskigrupid ja HIV-le testimine

97% korduvklientidest vastab õigesti mõlemale teadmiste küsimusele puudutavalt HIV-nakkuse levikuteid. Elu jooksul on HIV-testi teinud 97% klientidest ning umbes kaks kolmandikku tegi seda eelmise aasta jooksul.

Tabel 24: Teadmised HIV leviku kohta

	<i>n</i>	%
korrektsed teadmised	58	96,7
mittekorrektsed teadmised	2	3,3
kokku	60	100,0

Tabel 25: Kuulumine riskigruppidesse

	<i>n</i>	%
madal risk	35	61,4
keskmine risk	18	31,6
kõrge risk	4	7,0
kokku	57	100,0

Tabel 26: HIV-testi tegemine

	<i>n</i>	%
ei	2	3,3
jah, viimase aasta jooksul	39	65,0
jah, üle aasta tagasi	19	31,7
kokku	60	100,0

KOKKUVÕTE

Süstlavahetusteenuse külastajate anketeerimist on teostatud alates 2003. aastast ning 2010. aasta raport on koostatud 794 esma- ja 377 korduvkliendi andmete põhjal. 2010. aasta analüüsi on kaasatud kolme organisatsiooni klientide andmed: Convictus Eesti, Narva Narkomaanide ja Alkohoolikute Rehabilitatsioonikeskus, MTÜ „Me aitame sind“. AIDS-i Tugikeskus 2010. aastal esmaklientide ankeete ei esitanud; samuti ei täitnud ATK korduvklientide valimimahtu (küsitletud ATK korduvklientide kohta on raportis esitatud eraldi andmetabelid). Seetõttu on ka küsitlusaastate võrdluses arvestatud kolme organisatsiooni andmetega.

Läbi aastate on umbes kolmveerand SVP-sid külastavatest süstivatest narkomaanidest (SN) mehed ning eestlasi leidub umbes kümnendiku jagu. Esmaklientide vanus on aastate lõikes suurenenud, mis viitab süstivate narkomaanide populatsiooni vananemisele. Viimasel kahel aastal on väga tugevalt langenud tööil käivate inimeste osakaal, mis ilmselt näitab vahepealse majanduslanguse tingimustes vähenenud võimalusi.

Ligi pooled esmakülastajatest on SVP-sse jõudes uimasteid süstinud kuni ühe aasta jooksul ning viiendik on seda eelnevalt teinud vähemalt viis aastat ehk suur osa narkomaane jõuavad süstlavahetusse süstimisega alustamise suhteliselt alguses. Süstimise sageduse kohta küsiti korduvklientidelt ning veidi üle poole nendest on igapäevasüstijad. Kõige enam süstitakse amfetamiini ja fentanüüli. Kolmandik korduvklientidest süstis viimasel kuul mitut ainet. Alates 2008. aastast on tugevalt vähenenud moonivedeliku süstimine ning võrreldes eelmise küsitluskorraga on vähenenud eelmisel kuul heroini tarvitajate osakaal. Aja jooksul on suurenenud fentanüüli tarvitajate hulk.

Kolmveerand külastajatest on SVP teenust kasutanud kauem kui aasta; sh 43% on tänaseks punkte külastanud üle kahe aasta ehk on pikaajased kliendid. Umbes pooled kliendid külastavad süstlavahetust iganädalaselt ning igapäevased süstijad külastavad SVP-d tihedamini. Üle poole külastajatest saavad korraga kaasa enam kui 10 süstalt. Aastate võrdluses on kaasa antud süstalde kogused suurenenud. Lisaks on suurenenud nende korduvklientide osakaal, kes võtavad süstlaid ka oma kaaslastele – 2010. aastal tegi seda iga kord 42% korduvkülastajatest. Kolmveerand korduvklientidest toob alati või enamasti kasutatud süstlaid punkti tagasi (kust need viiakse utiliseerimisele).

Suur osa SN-idest võtab süstlavahetusest kaasa ka kondoomi; enamus neist võtab korraga vähemalt 6 kondoomi. Iga viies korduvklient ei ole enda sõnul viimase nelja nädala jooksul kondoomi vajanud. Varasemaga võrreldes on 2010. aastal kasvanud nii kondoomi mitte vajanute kui ka korraga üle 10 kondoomi saanute osakaal.

Kahe esitatud küsimuse põhjal on nii esma- kui korduvklientide teadmised HIV-nakkuse levikuteedest väga head. Mõlemale küsimusele vastab korraga õigesti 90% esma- ja 96% korduvklientidest.

69% esma- ja 91% korduvklientidest ei kasutanud eelnenud kuul süstides eelnevalt kellegi teise poolt juba kasutatud süstalt või nõela. Korduvklientide näitaja on oluliselt kõrgem. Viimase kolme aasta jooksul on mõlemas kliendigrupis näitaja tase püsinud ühesugusena. Pikema süstimisstaažiga esmakliendid riskivad süstimisel rohkem. Kahele teadmiste küsimusele õigesti vastanud esmakülastajate seas leidub vähem teistega süstlaid jaganud

narkomaane (korduvkülastajate grupis on võrdlevaks analüüsiks liiga vähe mittekorrektsete teadmistega vastajaid). SVP-st korruga rohkem süstlaid saanud korduvklientide seas on riskikäitumine süstimisel mõnevõrra väiksem.

Viimasel kuul on süstlaid puhastanud ligi viiendik esma- ja korduvkülastajatest (kahe kliendigrupi näitajad ei erine oluliselt); enamus süstlaid veega pestes. Korduvkülastajate hulgas on kahel viimasel aastal süstlaid puhastanute osakaal mõnevõrra suurenenud. Viimase nelja nädala jooksul teiste poolt juba kasutatud süstla/nõelaga süstinud narkomaanid on sagedamini ka süstlaid puhastanud.

Iga viies esma- ja korduvkülastaja ei ole küsitlusele eelnenud kuu jooksul seksuaalvahekorras olnud ning pooltel on olnud üks seksuaalpartner. Esmaklientide grupis on lühema süstimisstaaziga narkomaanid seksuaalelus aktiivsemad. 14% SVP korduvklientidest on viimasel kuul seksi eest tasu saanud.

Korduvkliendid kasutavad seksuaalvahekorras kondoomi esmakülastajatest sagedamini – viimasel kuul tegi seda alati 57% korduv- ja 49% esmaklientidest. Korduvkülastaja kahe viimase aasta näitaja on madalam, kui 2008. aastal. Enam kui ühe partneriga vahekorras olnud narkomaanid kasutavad rohkem kondoomi. Sagedamini teevad seda korduvkülastajad, kes on viimasel kuul SVP-st kondoomi saanud. Ka korrektsete teadmistega esma- ja korduvkliendid kasutavad kondoomi sagedamini.

Viimasel kuul süstalde teistega jagamise ning kondoomi kasutamise näitaja alusel jaotati SVP kliendid kolme riskikäitumise gruppi: 1) ei jaganud süstlaid/nõelu ning kasutas alati kondoomi, 2) käitus riskeerivalt kas süstides või seksuaalvahekorras, 3) käitus riskeerivalt nii süstides kui ka seksuaalvahekorras. 40% esma- ja 57% korduvklientidest kuuluvad esimesse gruppi. Nii süstides kui seksuaalelus käitus riskeerivalt 14% uutest ja 5% korduvkülastajatest. Korduvklientide seas on uutest külastajatest oluliselt rohkem narkomaane, kes ei jaganud teistega süstlaid ning kasutas iga kord kondoomi, kuid võrreldes 2009. aasta korduvklientidega on nende osakaal vähenenud.

37% esma- ja 48% korduvkülastajatest on viimase aasta jooksul HIV testi teinud. Kogu elu jooksul on HIV testi teinud 81% korduvklientidest ning kauem SVP-sid külastanud narkomaanide seas on see näitaja kõrgem.

Soo lõikes ilmneb, et mehed on enne SVP-sse jõudmist uimasteid süstinud pikema aja jooksul kui naised ning meessoost esmakliendid on süstinud sagedamini eelnevalt teiste poolt kasutatud süstla või nõelaga. Korduvklientide süstlade jagamise näitaja soo lõikes ei erine ehk meeste seas on toimunud suurem positiivne muutus. Naised süstivad meestest enam amfetamiini ning nende seas ei leidunud moonivedeliku ega morfiini tarvitajaid. Naistel on rohkem seksuaalpartnereid ning iga kolmas naine on viimasel kuul saanud seksi eest tasu. Meeste puhul on viimatitoodud näitaja 8%.

Nii meeste kui ka naiste puhul on SVP külastamise aja jooksul riskikäitumine süstimisel vähenenud, kuid kondoomi kasutamise osas on positiivne muutus toimunud üksnes meeste seas. Meeste puhul on korduvklientide grupis esmakülastajatega võrreldes ka enam narkomaane, kellel ei esinenud eelmisel kuul riskikäitumist ei süstalde jagamisel ega seksuaalvahekorras (kolme riskirühma jagamisel); naiste hulgas see erinevus puudub.

Vanuse lõikes analüüsimiseks jagati SVP kliendid kolmeks: kuni 19-aastased, 20-24-aastased ning 25-aastased ja vanemad. Mida vanemad on külastajad, seda pikem on nende uimastite süstimise periood enne esimest SVP külastust. Nooremad korduvkliendid süstivad harvemini ning külastavad SVP-sid väiksema sagedusega. Võrreldes vanima grupiga on kuni 19-aastaste esmakülastajate hulgas väiksem osakaal narkomaane, kes kasutavad süstimisel eelnevalt kellegi teise poolt kasutatud süstalt või nõela. Kõikide vanusrühmade puhul on korduvkliendide riskikäitumine esmakülastajatega võrreldes oluliselt väiksem.

Võrreldes 20-24-aastastega on 25-aastaste ja vanemate korduvkliendide hulgas enam narkomaane, kes ei olnud eelmisel kuul seksuaalvahekorras. Viimasel kuul alati kondoomi kasutanud esmakülastajaid on 25-aastaste ja vanemate seas vähem kui mõlemas nooremas vanusrühmas, kuid korduvkliendide seas on uute külastajatega võrreldes riskikäitumine vähenenud üksnes 25-aastaste ja vanemate grupis. Riskirühmadesse jagamisel (korraga nii süstalde mitte jagamist kui ka kondoomi kasutamist arvestades) on SVP külastamise käigus mitte kumbagi riskikäitumist omanud narkomaanide hulk vähenenud üksnes 25-aastastest ja vanemate grupis. Vanimas grupis on rohkem HIV testi teinud kliente.

Andmeid **rahvuse** lõikes analüüsides jagati SVP kliendid kahte gruppi: eestlased ja mitte-eestlased (venelased ja muude rahvuste esindajad). Mitte-eestlastest esmaklientidel on eestlastega võrreldes paremad teadmised HIV-i levikuteedest. Mitte-eestlaste puhul ilmnes riskikäitumise vähenemine korduvkülastajate seas võrreldes uute klientidega nii süstimisel kui seksuaalelus. Eestlastest esma- ja korduvkülastajad antud näitajate poolest oluliselt ei erinenud.

Kahe piirkonna võrdlusest selgub, et Tallinna narkomaanid on Ida-Virumaa esmaklientidest pikema süstimisstaaziga ning süstivad uimasteid sagedamini. Ida-Virumaal süstitakse enam heroini ja amfetamiini, Tallinnas aga fentanüüli. Tallinna kliendid külastavad punkte veidi tihedamini, Ida-Virumaa külastajad aga võtavad korraga kaasa rohkem nii süstlaid kui kondome. Samuti võtab suurem osakaal Ida-Viru klientidest süstlaid kaasa ka oma kaaslastele (teisene süstlavahetus). Ida-Virumaa SVP-de klientidel on paremad teadmised HIV-nakkuse levikuteedest.

Ida-Virumaa esmaklientide seas leidub Tallinnaga võrreldes rohkem narkomaane, kes eelnenud kuul teistega süstlaid/nõelu ei jaganud, kuid mõlemas piirkonnas on korduvkülastajate hulgas uute klientidega võrreldes riskikäitumine vähenenud. Tallinnas on nii esma- kui korduvkliendid Ida-Virumaaga võrreldes oluliselt enam süstlaid puhastanud.

Ida-Virumaa külastajatel on Tallinna klientidega võrreldes rohkem seksuaalpartnereid ja nende seas on suurem osakaal narkomaane, kellele on viimasel kuul seksi eest makstud. Ida-Virumaal kasutavad korduvkliendid esmaklientidest sagedamini kondoomi nii viimasel kuul kui viimase vahekorra ajal; Tallinnas esines see erinevus üksnes viimase vahekorra kondoomikasutust vaadates. Jagades külastajad kolme riskirühma on näha, et nii Tallinnas kui Ida-Virumaal on korduvkliendid madalama riskikäitumisega kui esmakülastajad. Tallinna SVP-de klientide hulgas on Ida-Virumaast rohkem HIV testi teinud inimesi.

2010. aasta süstlavahetuse külastajate andmete alusel vajavad enam tähelepanu:

- pikema süstimisstaaziga esmakliendid (kelle seas on riskikäitumine süstimisel kõrgem);
- naissoost narkomaanid (kelle hulgas ei ole SVP külastamise aja jooksul kondoomi kasutamise tase suurenenud);
- kuni 19-aastased ja 20-24-aastased narkomaanid (kelle hulgas ei ole SVP külastamise aja jooksul kondoomi kasutamise tase suurenenud);
- eesti rahvusest kliendid (kelle hulgas ei ole SVP külastamise aja jooksul riskikäitumine oluliselt vähenenud).

Alati kondoomi kasutanud narkomaanide osakaal on korduvkülastajate grupis viimasel kahel aastal varasemaga võrreldes vähenenud. Riskikäitumise tase seksuaalelus on väiksem nende klientide hulgas, kes saavad süstlavahetusest korraga rohkem kondoome; samas on SVP-des aasta jooksul välja jagatud kondoomide arv (SVP teenuse statistika kohaselt) viimasel kahelkolmel aastal mõnevõrra vähenenud. Umbes kaheksakümmend protsenti süstlavahetuse klientidest on seksuaalselt aktiivsed (olnud viimasel kuul vahekorras) ning see osakaal ei ole aastate lõikes vähenenud. Kuna turvalise seksuaalkäitumise kaudu õnnestub vältida HIV-nakkuse levikut SN-ide populatsioonist nende seksuaalpartneritele (kes ei süsti) ja sealt edasi üldpopulatsiooni, tuleks narkomaanide seksuaalkäitumise teemalisele nõustamisele SVP-des suurt tähelepanu pöörata.

Iga kolmas süstlavahetust külastav naine sai eelmisel kuul seksi eest tasu. See osakaal suurenes oluliselt 2008. aastal ning on püsinud kõrgel tasemel. Seksi eest tasu saanud SVP külastajatelt ei ole uuritud, kes neile vahekorra eest maksavad – kas eelkõige teised narkomaanid või ka inimesed tavaelanikkonna hulgas. Lisaks SN-ide seksuaalpartneritele, kes ise ei süsti, moodustavad ka seksi eest tasu saavate narkomaanide üldpopulatsiooni kuuluvad partnerid grupi, kelle kaudu HIV-nakkus võib seksuaalsel teel SN-ide populatsioonist välja liikuda. Seetõttu on oluline seksi eest tasu saavatele SVP külastajatele antud teemaga seotud nõustamist pakkuda.